

Figyelmeztetés.

Jelen kötet a piskitelepi polgári olvasókör tulajdona.

1. A könyvek díjtalanul 14 napig tarthatók olvasás végett a tagoknál, azontul 4 fillér fizetendő művenként és hetenként, mely összeg lefizetése nélkül új vétel nem adatik ki.

2. A könyvek tiszta és rendez állapotban adandók át, ellenesetben az ára megterítése követelhető.

3. Az átvételi elismervény aláírása a könyv értékére is szól.

4. A könyveket tilos nemtagoknak kikölcsönözni.

5. Kijelentjük, hogy a könyvtár állományát a köztársasági elnök által jóváhagyott szabályzat alapján nem váltattott ki, könyvhasználatra igényt

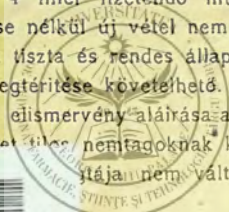
6. Piskitelepi olvasókörünkön kívül más helyeken nem használható, onnan csak a kör helyiségében használatos könyvek között nem vihető ki.

As elnökség.

Univ. "Petru-Maier" Tg. Mureş

125594 2613

401

401

APRÓ REGÉNYEK

IRTA

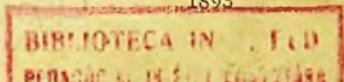
IVÁNYI ÖDÖN

NAGYVÁRAD

LÁNG JÓZSEF ÉS TÁRSA KÖNYVKIADÓHIVATALA

1893

14.626.

A MEGTORLÁS ÚTJÁN.

A bosnyák határfalu *hán*-jában együtt ült a hely-
őrség valamennyi tisztje. Balkáni felfogás szerint a Bog-
danovits Dimitri *hán*-ja komfort és luxus dolgában
nem hagyott fönn kívánni valót, mert felülről teteje
volt, a mi a vendégeknek teljes biztosságot nyújtott
a megázás ellen, az alja pedig vastag gyékénynyel
volt borítva, amin a legfnyásabb igényű bennszülött
is szultánilag elpipázhat maga alá szedett lábszárakkal.
Európai ember szemében azonban bizony nem volt
egyéb a *hán*, mint egy tágas, füstös, rideg odu, aminek
küzöbét csak a túristák kíváncsi vakmerőségével lehe-
tett átlépni.

No — meg a katonaelet mindennel kiegyező igény-
telenségével. Azok a tisztok, akik ott ülnek a kecske-
lábú, recsegős fenyőasztal körül s csorbaszélű, zöld
üveg poharakból iszszak Dalmácia tintaszínü borát,
hozzá voltak szokva a nyugati restaurációk kényel-
méhez, tisztaságához, fényűzéséhez, hanem azért Bog-

danovits úr szurtos fészében is csak olyan legényes, gondtalan vidámsággal eregetik a cigarettfüstöt, mintha a hazájukbeli tisztí kaszinónak arany-virágos, tapetás falai között, a hófehér abroszszal terített asztalnál ülnének, a légszesz-csillár fényétől szikrázó nagy falitükrök alatt, izgatva az ezred-bandától előadott Strausz-keringők által.

A Bogdanovits-hán falaira tiz nemzedék pipájának füstje vont havannaszin kárpitot; ezt a sötét alapszint sok helyt rozsdavörös foltok élénkítik. Ezek eredetére nézve eltérők a nézetek; némelyek szerint a hán őslakóinak vére festi a falat, az őslakóké, amikkel Bogdanovitsék familiáris békességben éltek s mik egész az okkupációig mászkáltak a falakon, ettől kezdve azonban, hódolva a hán-ba is behatolt kultur-világnézetnek, irtani kezdték őket a háziak Zacherlinnel és papucstalppal. Van, aki a fal vörös foltjaihoz sokkal drámaibb magyarázatot tűz. Az okkupáció küzdelmes napjai alatt Bogdanovits hán-ja is egy ellenséges erőd volt, a mit puskatűzzel, szuronynyal kellett meghódítani. Sok jó magyar s bosnyák vér öntözte akkor a hán föld-pádimentumát; a falra is bőven frecsesent belőlük. Bogdanovits nem tartotta szükségesnek eltávolítani a falakról a gyilkos harez nyomait. Derék, bátor legények verekedése volt az; emlékei csak emelik a koressma hirnevét.

A hán-t látogató tiszték nem sokat törődtek a falak sötét czirádáival; szívesen eltanyáztak katonáik hősiességének ez egyik, mondhatni: történelmi színhelyén, annál szívesebben, mert Bogdanovitsnak kitünő ziga-

rettái voltak s ő mérte a legjobb dalmát bort egész Boszniában.

Azon az estén ugyancsak dolgozott a lopótök Bogdanovits mérőjében. Vigan folyt a fekete nektár. A hán túlnansó sarkában a gyékényen csibukkozva guggoló két török vándorkalmár, afféle keleti kucséber, csodálkozva, némán integetett egymásnak, hogy mennyi ital fér a gyaur agák istentelen gyomrába.

A tisztí asztal vidámsága onnan van, hogy új tiszt jött a helyőrséghez, Csipke Laczi, az ezred legvidámabb ficzkója. A helyőrséget halálos unalomba döntötte a két nap óta szakadó novemberi eső. A feneketlen latyak, melybe az egész határfalu elmerült, szobafogságba kergette az egész helyőrséget. A civilizálatlan vidék sivárságát a respedés unalma fokozta. A szplín járványként dühöngött a tisztikarban. Torma Palit, a kis hadnagyot, valóságos megfigyelés alá helyezték, mert rajtakapták, hogy ő, a levélírás született és örök ellensége, végső kétségbeestében névnap gratulációt írt egy olyan nagynénjének, akitől semmit sem várt.

E rémes állapot közepett egyszerre csak betoppan a helyőrségbe egy, fejbubjáig az okkupált tartomány mindenféle szín sarával vastagon fedett alak, akiről, mikor leverték róla a tarka vakolatot, az sült ki, hogy — Csipke Laczi. Az ezred legmulatósabb legényét váratlan — fürkészni nem tanácsos — parancs küldötte le Boszniába. Egy pompás piknikből, a legszenvedélyesebb keringő örvényéből, a vállára hajló fehér női karokból ragadta ki a parancs és dobta egy távoli

vad vidék feneketlen pocsolya-tengerének közepébe. Csipke Laczi a dolog egy csöppet sem alterálta. Mikor kimosdotta magát a boszniai sárból, épp úgy ragyogott piros, kerek kópé-arczán a gondtalan vidámság, mint a milyennel a piknik buffet-jében a Törleyvel koczcintott a hölgyekkel. A Boszniába menesztelt katonáknak rendesen — és méltán — folyik az orruk vére; Csipke Laczi el volt ragadtatva a kirándulástól. A dermesztő unalomtól megszállott hideg, néma laktanyát megtöltötte ez a bohó fiu a maga tüzes, mozgékony zajos jókedvével. Futó tűzként terjed századról századra, hogy «Csipke Laczi érkezett meg». Mindenkinék öröme telt a hírben, mintha valami hazulról küldött ajándék érkezett volna egyenesen számára hadnagy ur Csipke László személyében. Még az az oláh baka is széles vigyorgással fogadta a hiradást, aki a tavalyi abriktolás alatt egy nap százszor részesült hadnagy úr Csipke részéről abban a jó kivánságban, hogy «bujjék beléd száz ördög!» . . . A laktanyának frissen meszelt, rideg falai között vidám legendák jártak szájról-szájra Csipke Laczi tréfáiról. A fagyos kaszárnya csupa meleg mosolygás lett . . .

Este Bogdánovits hán-jában ünnepelték az új tisztet. A civilizáció zónáján hosszabb idő óta kívül eső tisztársak éhesen nyelték a távoli kulturélet friss benyomásaival, hireivel váratlanul középük cseppent kamerád szavait. Az asztal fölött valamennyi arcz ő felé volt fordulva, várakozásteli mosolygások néztek rá a sűrű cigarett füstön át. Az asztalfőn prezideáló őrnagy szájában, a nagy figyelestől, minduntalan kialudt

a virzsínia. Az ezred és az otthoni állomás társadalmának valamennyi tréfás, bolondos eseménye, pletykája, hire, adomája — derült, gyors defilében vonult el a hallgatóság előtt. A tragikus foltokkal tarkított, füstös falak között néha sortúzként tör ki a tömeges derültség. Az ablakrezegettő hangulat kíváncsivá teszi Bogdanovits feleségét is, aki egy izmos, ölmagas bosnyák szépség, olyan kevély, formás érem-fejjel, amelyet egy királyné is megkívánhatna tőle és vérpiros szája fölött olyan finom, selymes bajuszkával, amelyért Schatz Friczi, a tiszthelyettes váltig irigykedik rá. A délszláv Dianna, amint megjárattja komoly, sötét szemét a vig társaságon, erős szívében holmi szánom-bánom félet érez amiatt, hogy annak idején ő maga is puskát fogott ezüst-gyűrűs kezeibe és ugyancsak közzéjük lövöldözött a sövény mögött az idegen harcosoknak. Kár volt, ha leterített néhányat közülök! Hiszen olyan kedves, jó fiuk és tisztességtudók is, csak a kezükre kell ütni néha egyet-egyét, mikor olyan helyen akarnak keressélni, ahová semmit sem tettek.

Amint Csipke Laczi vig szóval tartja hálás közönségét, vagy harmadszor akad meg a szeme egy lesült, sovány, borotvált arczon, az egyetlen, amely nem osztozott az általános vidámságban. Lahner Ernő főhadnagy egy nagyon elfáradt ember törődöttségével könyököl az asztalra. Azokban a mozdulatokban, amikkel cigarettát, poharat emel a szájához, abban a tekintetben, amelylyel a maga elé fujt füst gomolygását nézi, van valami öntudatlan gépiesség. Ő szívja legszenvedélyesebben a cigarettákat, előtte áll legtöbb üres

palaczk. Minden szem csillog már, minden arcz hevült a bor tüzétől, csak Lahneren uralkodik valami megátalkodott, kesernyés józanság. Néha úgy mutatja, hogy nagyon érdeklődik a pergönyelvü bajtárs beszéde iránt, aztán egy nehéz, unatkozó mozdulattal ismét pohárhoz nyúl, iszik s újból belebámul szivarkája füstjébe. A tisztársak már szokva vannak e szórakozott melázóhoz, akit maguk között Hamlet főhadnagynak hívnak; a felebbvalók jó és művelt katonának tartják, de olyan csöndes korhelynek, aki magát melancholikussá iszsza a helyőrségi élet zsibbasztó monotonosságában.

Ahányszor Csipke hadnagy fúrge tekintete átsiklik e csontos, közömbös arczón, mindig azt a kérdést intézi magához, hogy — ugyan miféle híre is van neki e hallgatag, száraz ember számára. Addig keres. kutat magában, míg megtalálja a Lahnernek szóló hírt:

— Lahner, emlékszel-e még a kis Bán Domokosnéra? Arra a szöszke, anyás apróságra, aki akkor sem akarta elereszteni a báróné mama szoknyáját, amikor már férjhez ment. Emlékszel?

Lahner Ernő unatkozó szempillája alól gyanakodva nézett a kérdőre, de a hadnagy becsületes, nyílt arcza kizárt minden hátsó gondolatot. Lahner intett, hogy emlékszik. Csipke hadnagy kujon ábrázatán valami meghatottságféle jelentkezett.

— A májusi tiszti reunion még együtt táncoltunk. Juniushan eltemették. Azt beszélük, mérget ivott. Az urát okozták. Nem tudott bänni azzal a kis filigrán jószággal; tönkrement a kezei közt. De hogy is adhatták azt a selyembabát ahhoz a jegesmedve Bánhoz! Előre

tudtam, hogy szét fogja tépni. A kis baba temetésén ott volt az egész város. Az asszonyok, lányok úgy sirtak, mint a zápor. Zweck őrnagyné elájult, de mert nem Zápor hadnagy, hanem Tirnova kapitány fogta föl, gyorsan magához tért. Bán úgy állott a koporsó mellett, mint egy ijedt kutya, mely bizonyosra veszi a korbácsot. Kicsibe mult, hogy a temetőben az asszonyok meg nem lincelték. A temetés után valóságos kultusz-tárgy lett a boldogtalan baba sirja. A nők úgy tekintették, mint valami szent vértanu nyughelyét s friss virággal hintették be minden nap. Még könyvet is irtak róla, amit egy asszony sem tud száraz szemmel olvasni. Magam is megvettem; ha el akarod olvasni, átadom.

Lahner elhárító mozdulatót tett.

— Köszönöm, én már elszoktam a regényféléktől . . . különben — majd meglátom.

Csipke Laci mintha kissé megütődött volna azon, hogy a főhadnagyra ilyen kevés hatással volt az ő története. Majdnem szemrehányóan nézett arra a tunyán gunnyasztó emberre, aki a kis baba bús tragédiájának elbeszélése alatt olyan részvétlenül szívta papírszivar-káját, mintha a khinai császárné halálát olvasná fel valaki előtte egy tavalyi ujságból. A megcsalatkozott elbeszélő elfordult hálátlan hallgatójától s ismét vigabb tónusba csapott át.

Azonban az asztal hangulata lehült és nem akart többé fölengedni. Nem a kis Bánné sorsa szegte kedvét a társaságnak. Jó, becsületes szívű emberek ők mind ott a hán asztala körül, de szentimentális megindulást

ne várjon tőlük senki. Maguk sem tudják, hogy mért csöndesedtek el. Valami arra kényszeríti őket, hogy minduntalan Lahner hadnagyra nézzenek, aki pedig semmi okot nem ad erre az érdeklődésre; nem törődik senkivel, semmivel, iszik, füstöl és nézi a hán vörösfoltos falait. Bár még álmában sem foglalkozott soha a hán egyetlen vendége sem holmi finom, lélektani következtetéssel, valami belső ösztön mégis arra viszi őket, hogy bizonyos kimélettel környezzék ezt a hallgatag, komoly czimborát, Lahner főhadnagyot ebben a pillanatban.

Mikor a társaság elhagyja a hánt, egy kapitány karon fogja Csipkét s ezt kérdi tőle:

— Szerette Lahner azt az asszonyt?

— Nem tudom. Mikor még Bánné leány volt, Lahner hónapos szobát birt a bárónétól, aki szegény özvegy volt egy katonai intendánsnak. Micsoda spirituszba való intendáns lehetett az, aki után szegényen maradt vissza az özvegy! Lahner ismerte a bárókisasszonyt abból az időből, amikor egy házban laktak, de alig hiszem, hogy tizszernél többször beszélt volna vele. Mikor a leány hozzáment Bánhoz: Lahnert saját kívánására helyezték Boszniába.

A kapitány, aki Lahner felebbvalója volt, megcsóválta a fejét.

— Kár volt ezt a baba-drámát elbeszélni neki. Sehogyszem tetszett ma este nekem Lahner főhadnagy képe. Excentrikus fiú. Valamivel mindig meglepi az embert.

Másnap Lahner szabadságidőt kért, hogy Magyar-

országba hazautazhasson. Négy év óta nem volt szabadságon. Nem tagadták meg a kivánságát.

Mikor elutazott, kapitánya ezt mondta Csipkének:

— Megmondottam ugy-e, hogy a baba-dráma nem marad annyiban. Ha jó barátja lennék annak a Bán urnak, megírnám, hogy ha csakugyan terheli valami a lelkét: imádkozzék, mert elkövetkezett a számadás órája.

II.

A személyvonat egyik kocsijában egyedül ült Lahner Ernő. Két nap óta nem aludt. Arcza fakóvörös volt, vonásai összegyűrtek. De szemének nem volt többé — fáradt, rezignált nézésük; valami kemény akaratot, szívós erélyt fejeztek ki.

A vonat az alföldi síkságon vágatott. Reggel volt. Őszi ködtömeg hömpölygött a szikes föld felett. A fehéres-szürke távlatban kavarodó fekete foltok, varjucsapatok kóvályogtak. Lahnernek az ötlött eszébe, hogy éppen ilyen idő volt, mikor Szerajevo ostromára virradtak. És ugyanaz az érzés uralkodott rajta most is. Emlékezett rá, hogy mikor kardját akkor felkötötte, arra gondolt, hogy ő ma ölni fog és őt is megölhetik. A helyett, hogy fázott volna e kritikus eshetőségektől, forróságot érzett; a küzdelemre készülő energia összpontosítása — lázas borzongás érzetével járt.

Egy szőlőskert mellett robogott a vonat. Egy magános, zöld zsalugáteres fehér kolna villant el az ablak előtt. Éppen olyan, mint — az, csakhogy *annak* osz-

lopos volt a tornácza, az elején nagy pázsitos tér, amire egy öreg diófa vetette az árnyékát. Azon a kerek téren tánczoltak a fiatalok. Ő is. Fehér pettyes, kék ruha volt rajta. Falusi cigányok húzták, a kik egész nap be voltak pálinkázva s hajmeresztő módon vétettek a taktus ellen. De ők annál jobban mulattak. Közbe diót vertek a fáról. Egy-egy diót ketten ettek meg. Ő hámozta a gerezdeket, azokkal a fölselé hajló, vékony ujjacskákkal, amik fehérebbek voltak az uj dió belénél. Akkor még csak *egy* gyűrűt viselt az ujján — amethiszt kővel. Dióverés közben elveszett a gyűrű; az egész társaság térden állva kereste a fűben. Ő — Lahner — szivszorongva aggódott, hogy más találja megelni. Még a kevély Bán Domokos, a házi gazda sem átalott négykézlábra állva — szerencsét próbálni. És meg is találta az elperdült jószágot. Engedelmet kért, hogy ő maga húzassa a károsult kis ujra vissza. Ő nevetve nyujtotta a kezét oda. *Akkor* még nevetve.

Ettől a gyűrű-epizódtól fogva a dolgok kezdtek gonoszul menni. A báróné mama, aki kissé kopottas selyemben, de igen előkelően adta a hangot a hölgyek társaságában, izgatott arczczal kérte lakójának karját. Alig haladtak tiz lépést, az öreg asszonyt elfogta a reszketés. A nagy megindulástól alig tudott szólni.

Lahnernek — a bizalmas barátnak — jelentette először, hogy Bán Domokos megkérte Margit bárónő kezét. A vékony nyugdíjból élő katonazvegyet, aki abban fáradozott, hogy bekönyörgi lányát a nemes kisasszonyok, katonárvák számára alapított valamelyik

intézetbe, a dúsgazdag kérő fellépése kiho zta a sodrából. De még inkább a «bizalmas barátot»! Volt idő, hogy az a jó barát a két elhagyott nő bizonytalan sorsát a magáéval kívánta összekötni. Mi természetesebb, mint az, ha egy ifju ember magának szán két tiszta, naiv, gyöngyszürke szemet, amik egy gyermek számitás nélküli bizalmasságával mosolyognak reá. A jó barát azoknak a szegény tiszteknek a példájára gondolt, akik egy szegény lányért lemondanak ő felsége aranyos kardbojtjáról, a vele járó dicsőségről s lesznek fináncz, vasutas beámterek és eltemetkeznek végkép, nyomtalanul a ezivil-élet alsóbb rétegei alá. Lahner, egy régi katonacsalád sarjadéka, testtel, lélekel katona maga is, a legőszintébben iszonyodott a fináncz és a hasonzsánerű foglalkozásoktól és mégis kész lett volna leoldani kardját és egy egész életre odaülni egy tintafoltos iroda-asztal mellé, ha ezért az árért övé lesz az a két gyöngyszürke leányszem.

Éppen akkor tette meg ezt Lahner egyik tisztjár két sötétbarna szemért. Lahner ugy beszélte el a finánczczá lett bajtárs történetét az imádott ideálnak, mint egy férfi önfeláldozásának szivhez szóló, magasztos példáját. A hatás megvolt, de nem az, amit várt. Margit, aki sokat tartott arra, hogy ő katonalány, csodálkozva kiáltott föl:

— Istenem! Hogy lehet egy férfit szeretni, aki katonából finánczczá degradálja magát.

Naiv humor van ebben az, okosságot nélkülözö mondásban, de Lahner azt a keserü, kijózanító igazságot vont a belöle, hogy az a bájos szóke fő

nem érti meg nagy morális tartalmát annak a hősiesség lemondásnak, amelylyel egy katonatiszt a fényes hadsorokból, a büszke lobogó alól belép a névtelen nyárs-polgárok sorába — egy nyárspolgárné kedvéért. Belátta, hogy Margit kisasszony nem fogja provokálni őt ily hősiesség lemondásra. A kis oktalan baba előtt rejtély még az élet komolysága; neki még játékos szoba a világ, ő — Lahner — maga is egy egyszerű csinos játék a kicsi szemében, akinek mindjárt elmenne a kedve ettől a játékszertől, amint nem látná rajta a csillogó uniformist.

A hadnagy felhagyott a kis babára vonatkozó önző terveivel. Hadd menjen a stíftbe — folytatni játékait. A szép gyerek alig várta, hogy megnyiljék előtte valamelyik intézet ajtaja. Mint valami nagyszerű jelmezbálra, úgy gondolt a szerepre, mely reá, mint stíft-dámára vár. Gyerekek volt, egészen gyerekek!

Lahner — nem tehetvén mást — az alapítványi intézet javára lemondott a kis bálványról.

E lemondás a fiatal tisztet nem viselte meg annyira, hogy ne tudott volna örülni egy pompás szüreti napnak, melynek sok, édes bohóságát ő vele élte át. Milyen szép lett volna ezekkel a vidám emlékekkel válni meg egymástól!... De nem. Előállott a báróné mama s a Bán Domokos nyilatkozatával semmivé tett minden kedves emléket. A szegény tiszt még egyszer volt kénytelen lemondani, most már kínosabban, mert vetélytárs javára, aki eddig gondosan takargatta pokoli szándékát. A szegény kárvallott hadnagy becsületes, jó fiú volt; maga tanácsolta az özvegynek, hogy fogadja

el a Bán ajánlatát. A stift szép dolog, de mégis csak zárda; Margit vidám, röpké lelke összetörné ott szárnyait. Maga állította ki a bizonyítványt, hogy Bán Domokos minden tekintetben gentleman, korrekt férfi.

Sajgott ugyan a szive Lahnernek, amikor ezt maga Margit is minden ellentmondás nélkül készpénz gyanánt vette; a kárvallott jó barát egy kis vonakodásra, idegenkedésre számított, de a kis baba szentírásnak vette minden szavát s azt mondta:

— Ha maga is tanácsolja, akkor hozzá megyek Bánhoz. Tudom, hogy maga olyan jó fiu, hogy nekem csak jót tanácsolhat.

És a «jó fiu» még azt is megtette, hogy díszkiséretül szolgált az oltár címénő párnak. Katonásan kintartott egészen a döntő perczig. Akkor szívében súlyosan sebesült, de a zászló becsületét megmentve — vonult el a veszített csatától.

A szőlőket, amik a szüreti drámát s annak végki-fejlődését felujították Lahner emlékébe, túlhaladta a vonat. Most egy falusi temető zuzmarás fejfái futottak el a waggon-ablak előtt . . . Tehát egy ily szomorú, kietlen helyre jutott a szegény, szép Margit! Madár a lombfakadáskor nem örül úgy az életnek, mint az a bohó, édes gyermek . . . és mégis odavetette magát a halál karjába. Megmérgezte magát! Mi kergette bele a legsötétebb kétségbeesésbe azt a könnyü, vidám pillangólelket, amely aranyos szárnyakkal libegett az élet verőfényében! Szegény, kicsi baba! Ki zúzta össze a te törékeny, finom lényedet. Ki felelős e vad, kietlen barbársáért! Hogy nem volt melletted senki,

nem érti meg nagy morális tartalmát annak a hősies lemondásnak, amelylyel egy katonatiszt a fényes hadsorokból, a büszke lobogó alól belép a névtelen nyárs-polgárok sorába — egy nyárspolgárné kedvéért. Belátta, hogy Margit kisasszony nem fogja provokálni őt ily hősies lemondásra. A kis oktan baba előtt rejtély még az élet komolysága; neki még játékos szoba a világ, ő — Lahner — maga is egy egyenruhás csinos játék a kicsi szemében, akinek mindjárt elmenne a kedve ettől a játékszertől, amint nem látná rajta a csillogó uniformist.

A hadnagy felhagyott a kis babára vonatkozó önző terveivel. Hadd menjen a stíftbe — folytatni játékait. A szép gyerek alig várta, hogy megnyiljék előtte valamelyik intézet ajtaja. Mint valami nagyszerű jelmezbálra, úgy gondolt a szerepre, mely reá, mint stíftdámára vár. Gyerek volt, egészen gyerek!

Lahner — nem tehetvén mást — az alapítványi intézet javára lemondott a kis bálványról.

E lemondás a fiatal tisztet nem viselte meg annyira, hogy ne tudott volna örülni egy pompás szüreti napnak, melynek sok, édes bohóságát *ő vele* élte át. Milyen szép lett volna ezekkel a vidám emlékekkel válni meg egymástól!... De nem. Előállott a báróné mama s a Bán Domokos nyilatkozatával semmivé tett minden kedves emléket. A szegény tiszt még egyszer volt kénytelen lemondani, most már kínosabban, mert vetélytárs javára, aki eddig gondosan takargatta pokoli szándékát. A szegény kárvallott hadnagy becsületes, jó fiu volt; maga tanácsolta az özvegynek, hogy fogadja

el a Bán ajánlatát. A stift szép dolog, de mégis csak zárda; Margit vidám, röpke lelke összetörné ott szárnyait. Maga állította ki a bizonyítványt, hogy Bán Domokos minden tekintetben gentleman, korrekt férfi.

Sajgott ugyan a szive Lahnernek, amikor ezt maga Margit is minden ellentmondás nélkül készpénz gyanánt vette; a kárvallott jó barát egy kis vonakodásra, idegenkedésre számított, de a kis baba szentírásnak vette minden szavát s azt mondta:

— Ha maga is tanácsolja, akkor hozzá megyek Bánhoz. Tudom, hogy maga olyan jó fiu, hogy nekem csak jót tanácsolhat.

És a «jó fiu» még azt is megtette, hogy díszkiséretül szolgált az oltár elé menő párnak. Katonásan kitarzott egészen a döntő perzig. Akkor szívében súlyosan sebesülten, de a zászló becsületét megmentve — vonult el a vesztett csataterőről.

A szőlőket, amik a szüreti drámát s annak végkifejlődését felujították Lahner emlékébe, túlhaladta a vonat. Most egy falusi temető zuzmarás fejszái futottak el a waggon-ablak előtt . . . Tehát egy ily szomorú, kietlen helyre jutott a szegény, szép Margit! Madár a lombfakadáskor nem örül úgy az életnek, mint az a bohó, édes gyermek . . . és mégis odavetette magát a halál karjába. Megmérgezte magát! Mi kergette bele a legsötétebb kétségbeesésbe azt a könnyű, vidám pillangólelket, amely aranyos szárnyakkal libegett az élet verőfényében! Szegény, kicsi baba! Ki zúzta össze a te törékeny, finom lényedet. Ki felelős e vad, lelketlen barbárságért! Hogy nem volt melletted senki,

aki visszatartson, mikor belenéztél a megsemmisülés iszonyatos mélységébe!

Lahner kivette tárczáját, abból egy papirlapot és a jó Isten tudja, hányadszor, elolvasta, amit arra egy lázas kéz irt — egy olyan órában, mikor a lélek egy egész élet titkát elmondja két szóban és aztán soha többé nem mond semmit. Ez volt a papiron:

Kedves barátom! Margit írja e sorokat önhöz, az a kis ostoba teremtés, akivel ön egykor olyan sokat törődött és aki önt nem értette meg. Bocsásson meg, ha fájdalmat okoztam. Szeretném, ha mindig olyan jó szívvvel gondolna rám, mint amilyen jó volt hozzám egykor. Emlékezzék a szegény kis babára.

Margit.

Lahner gyöngéden simogatta a levelet, mintha az egy szőke fő lenne, amely bocsánatkérően simul a mellére. Margit akkor írhatta e levelet, amikor az élettel azt a borzasztó számadást csinálta. És ő, Lahner, nem értette meg, hogy ez a levél a kis baba végső bucsuja volt. Az összetört pillangólélek egy darabja volt azokban a sorokban és ő azt hitte, hogy a fiatal asszony egy unalmas órájában visszaemlékezett régi udvarlójára s nem bánná, ha eljönne mulattatására. Még csak nem is próbált válaszolni. Elég volt neki egyszer a játékból... Elszorult a szive mostan. A kis baba nem udvarlásra, de kiengesztelődésre hívta a maga friss, virágos sírjához!

A temető is elmaradt a vágató vonat mellől. Egy pagony következett. Éppen egy nyílt, tágas tisztásra szolgált a kilátás. Lahner arra gondolt, hogy milyen alkalmas egy hely ez — párbajra. Csöndes, elhagyott

hely, egyenletes talaj, jó háttér, amely a célpontot erősen kidomborítja.

Hirtelen elfutotta valami indulatos érzés, amely a torkát szorította s szive verését nehezzé tette. . . . Csak már ezen a tisztáson állana szemközt Bán Domokossal! Neki joga van ítéletre hívni ezt az embert. Ő állott jót érte, hogy korrekt gentleman! A zsirálónak meg van engedve, hogy leszámoljon a csalóval, kinck gonosz kezei közt elveszett egy drága, ifju élet.

A vonat megállott egy közbeeső állomáson. A kaulauz fölpattantotta az ajtót. Két férfi szállott be — zuzmarás szakáll-, bajusz-, szemöldök- és vadászfegyverrel. Megtöltötték a kupét hideggel és pálinkaszaggal. Valami vadászkirándulásról voltak hazatérőben: ahol a vénebbik utitárs szerint több vadász esett el az italtól, mint vad a golyótól. Az elbeszélő maga is közel volt az eleséshez. Fiatalabb társával szemben kedélyesen bizalmas volt, de a jobbik helyet annak engedte át. Ő maga alig fészkelte meg magát az egyik sarokban, az éjjel elmulasztott alvást kezdte hatalmasan pótolni.

Lahner nem titkolt bosszusággal fordult el a ki-nyujtott lábakkal, horkolva alvó utitárstól. A másik vadász észrevette a tiszt mozdulatát s kérlelő hangon fordult hozzá:

— Bocsánat, hadnagy ur, nézze el egy öreg, de igen tisztességes ember gyöngeségét. Ő az én apám. Bán Domokos vagyok.

És keztyűs kezét a tiszt felé nyujtotta. Lahner sapkája ellenőjét érintette jobbjaival.

— Lahner Ernő, főhadnagy.

Bán még mindig kinyujtva tartotta a kezét. A tiszt, bár egy pillanatra sem vette le szemét Bánról, a kézre nem reflektált. A vadász sértődve, megzavarodva vont a vissza.

— Hozzá vagyok szokva, hogy megtisztelve érezze magát az, akinek a kezem nyujtom.

Lahner alig hallott valamit e félhangon ejtett, provokáló megjegyzésből.

— Én az a Lahner vagyok, aki vőfély volt az ön esküvőjén.

Bán előbbre hajolt, hogy jobban lássa a tisztet; fölismerte benne a vőfélyt, aki menyasszonyát az oltárig vezette. A találkozás láthatóan bántotta, erőltetett bizalmassággal folytatta a befagyásig jutott társalgást.

— Alig ismertem meg. Megváltoztunk mindketten. Igen, emlékszem jól. Ön a család barátja volt. Nőm igen nagyra becsülte az ön barátságát.

— Nem érdemeltem meg. Köztünk legyen mondva, uram, én alávaló módon visszaéltem Margit bárónő bizalmával.

Bán kinyitotta száját, de a szó torkán akadt. A vadász-fegyver megzörrent kezében. Lahner teljesen figyelmen kívül hagyta e mozdulatot s tovább beszélt:

— Visszaéltem bizalmával, mert elhittem vele, hogy ön korrekt gentleman . . . Mondja csak, uram, hallotta ön valaha, hogy korrekt gentleman-ek védtelen, ártatlan asszonyokat kergetnek halálba.

Bán Domokos hátrahanyatlott helyén. Lahner csak most látta arcát teljes világításban. Izmos, szép, ke-

vély Achillesz fej volt ez most is: de a kora vénülés dere szürkült a hajon s az egykor érdekes kreol-arczot kellemetlenné tette az az egészségtelen, tüzes szín, amely együtt jár a sokat ivással. Bán jó darabig hallgatott s a mikor megszólalt, inkább önmagához, mint Lahnerhez beszélt.

— Az emberek sokat beszélnek és semmit sem tudnak. Különben is — mi közük ahhoz, hogy mi történt és miért történt úgy? . . . Jól van! Ön az ő barátja volt. Senkinek sem szóltam erről a boldogtalan esetről; önnek elmondom — úgy, ahogy megtörtént.

Nem tagadom; tény, hogy megmérgezte magát. Huszonkétéves volt. Ki gyanította volna, hogy — huszonkét évvel valaki nem kíván tovább élni! Hiszen olyan gyerek volt még! Már mint asszonynak is kis baba volt a neve. Ott kezdődött a baj, hogy ez nekem nem tetszett. Azt kívántam, hogy házam asszonyát több respektus környezze. Nem akartam, hogy az én, a negyven éves férfi felesége játékbaba legyen a társaság kezében. Komolyan bántam vele, hogy komolyságra szoktassam. Ő azt hitte, hogy fölényemet akarom éreztetni vele. Ez elkeserítette. Én meg azt hittem, hogy csak nem kell engedni és meg lesz a hatás. Erre mondták, hogy megkínóztam. Hát vad ember vagyok én!

Lahner olyan szemmel nézett Bánra, mint az államügyész a vádlottra, aki mentő körülmények után kapkod. Most már bizonyos volt afelől, hogy ez az ember bűnös. «Komolyan bánt vele!» . . . Milyen diplomatikusan írja körül, hogy — halálra zaklatta. Nem hazudott ki magad a bűnből, Bán Domokos! Megcsalhatod

az egész világot, de engemet, birádat, nem. Ha meg nem ölsz engem is, akkor te fogsz meghalni.

Bán tovább folytatta védelmét:

— Nem mondom, hogy csupa selyemember voltam; falun nőtem fel, a parlag megérezett rajtam. De ember-
evő nem voltam. Hanem azért született pápuának tart
mindenki, az anyja, a báróné, még annál is alább-
valónak. Ezt már akkor szemembe mondta, mikor
én be akartam fejezni az én kis bábfeleségem neve-
lését. Azt vettem észre, hogy az anya az oka minden-
nek. Az ő szemében az én feleségem még mindig
kis leány volt. Nem engedte, hogy asszonyná fejlőd-
jék. Csak éppen, hogy ölebe nem hordta, úgy babázott
vele. Én az anyját többször megintettem, de mikor
láttam, hogy az én rendszerem kizárja a mama jelen-
létét: a bárónét székére rakattam s útnak eresztettem.
Mivel pedig Margit tudtom és beleegyezésem nélkül
anyja után akart menni, becsukattam a kaput, no —
meg a szobaajtót is. Erre azt mondták, hogy a fele-
ségem bezártam és éheztettem. Nyomorult hazugság!
Magam vittem be neki az ételt. Ő azonban megkötötte
magát és nem evett . . . Egy reggel aztán . . . Hogy
honnan vette a mérget, nem tudom. Egyáltalán nem
tudom, hogy mért hozott ily bánatot a fejemre. Mert
én azt kívántam tőle, hogy engedelmes, komoly hitves
legyen, hát ő inkább meghalt. A világ azt mondja,
én üztem halálba. De máskép ítél az, aki a vesékbe lát.

Bán Domokos epés, szorongó arcza éppenséggel
nem árult el nagy bizodalmat a vesékbe látó igazság
irgalmassága iránt. Aggodalmasan leste, hogy szavai

mily hatást gyakoroltak Lahnerre. A tiszt végtelen megvetéssel nézett a büntudatos nyomorultra.

— Azt még nem is tudtam, hogy azt a szegény asszonyt éhezette is. Hiszen ön sokkal hitványabb a hirénél.

Bán halálra sápadt, két kezét, mintha meg akarná ragadni, összezúzni Lahnert, fölemelte — úgy, hogy a puszta zajjal esett a kocsifenékre . . . aztán, a fizikai erélynek ez a nagy fölindulása hirtelen ellobbant, a nyomorult ember gyáván, önmegadóan visszahanyatlott helyére, mindkét tenyerét arczára tapasztotta s hörögött, mint a meglőtt vad . . .

A mozdony lütyöntött; a vonat berobogott a végállomásra. A vasúti szolgák megrohanták a kupékat. Az öreg vadász felriadt és dörögve törülgette szörkeztyüs kezével nehéz szempilláit.

Lahner leszállás közben szemmel tartotta és követte Bánt, hogy még egy kihívó sértést vágjon szeme közé, ha nem volt elég az eddigi . . . Ekkor a tömegeből egy cseléd- vagy bonne-féle vált ki — egy gyászruhás, csöpp leánykával. Amint a gyermek Bán Domokost meglátta, kirántotta kezzeit a peluche-muffból, vékony kis madárhangon elkiáltotta magát: Apus! apus! . . . és apró lábaival odatapiskált a vadászhoz. Bán a földre kuporodott, elkapta a kicsit futtában és magához ölelte. A gyermek két kis karja körülfonta nyakát. — Ölelés közben leesett a gyermeklány fejéről a bársony sapkácska. Lány, szőke haja vállaira omlott . . . és a megdöbbsent Lahner maga előtt látta a néhai kis babát, csakhogy gyermekharisnyákban:

ugyanazokkal a nevetős, gyöngyszürke szemekkel, ugyanazzal a rózsás arczbőrrel, ugyanazon csöpp, üde szájacskával.

Lahner két lépésnyire állt az apától s gyermekétől. Az a heves, erőszakos érzés, amely úgy kergette az imént Bán Domokos nyomába, mint ahogy a vadászeb teszi az utolsó ugrást a menekülő vad felé, melyet végre beért: átment valami lágy, szomoru érzésbe. A halott ideál gyermeke váratlanul jelent meg — közte és üldözöttje közt. Amint látta, mint búvik a gyöngye kis alak egy madárfiók ösztönszerű, nyugodt bizalmával a nagy, erős férfi vastag karjaiba: érezte, hogy Bán kisiklott a kezéből. Hiába akarta újból fölkelteni magában a megtorlás könyör nélkül való dühét, látta már, hogy ő ezt az embert nem tudja ellőni e hozzá tapadó kis teremtés mellől.

Bán, amint észrevette, hogy a katonatiszt le nem veszi szemét róla, visszaadta a gyermeket a bonne-nak s odalépett Lahnerhez.

— Látom, ön azért jött, hogy összetűzzön velem. Jól van. Rendelkezzék velem. Velem jót tenne, ha megölne. Ha védeni fogom magam, csak ezért a gyermekért teszem.

... Nem volt rá szükség, hogy védje magát. Lahner a legközelebbi vonattal visszament Boszniába.

HIDEG TÜZHELY.

Aradmegye északi határhegyei felől három nap óta süvölt a téli szél. Ettől a dermesztően fagyos szél-fuvástól Grönlanddá vált a vidék. Csontkeményre fagyott minden. A nyulak, rókok a masszív hómező simára söprött, fényesre sikált felszínén mint valami porcellán pádimentumon nyargalásztak. És egész bizvást cziczázhattak napestig. A legkeményebb vadásznak sem jutott eszébe ily veszekedett, szélviharos, csikorgó hidegben kimenni a határba. Még az örökös erdőjárásban, elemi viharokkal való küzdésben félig-meddig medvévé durvult kerülőket is haza verte az a millió, meg millió, láthatatlan jégtű, a mik a szélvész szárnyain repültek s a mik a legkérgesebb arczbőrbe is belevájták aczélos végüket.

Olyan fertilemes hideg volt, hogy D. falu harangozójának saját, ennélfogva hiteles előadása szerint mindkét keze oda fagyott a harangkötélhez, mivelhogy ahhoz erősebb markolás kedvéért, megnyálazott tenyér-

rel nyult . . . Egy szóval: olyan nagy volt a hideg, hogy az ember még egy állami adóvégrehajtót is sajnált volna a szobából kidobni.

D. faluban alkonyattájt minden ajtó zárva, minden ablak csukva volt, hogy a ház körül ordító szél valahogy be ne szentelenkedjék a jó meleg szobákba. Minden ház olyan volt, mint egy ostromolt vár, a minek minden vonóhidját felhúzták és a honnan se ki, se be . . . Csak a szerelmes szívü legények és a szomjas-gégéjü lumpok nem tudták megállani, hogy kalapkarimáig felhuzott gubákban neki ne vágjanak a falu hófuvásos utjának.

Karácsony előtt két nappal a falu földesurának portáján javában folytak az előkészületek, a mik minden, gyerekekkel megáldott jó keresztény családnál napi-rendet képeznek ekkortájt.

Mintha a családi összetartozás minden köteléke felbomlott volna: valamennyi családtag, az mind más-más szobába huzódott, hogy valami olyan mesterkedést űzzön ott, a miről a többinek a világeért sem szabad tudni.

Ebben az általános széthuzásban mindenki kép-mutató, mindenki bizalmatlan, mindenkinek van bizonyos, rejtegetett titka és mindenik roppant gyorsasággal dugdos el valamit olyankor, ha valamelyik családbeli rányitja az ajtót.

De azért, úgy látszik, senkinek sincs kifogása a kölcsönös bizalom e szembeszökő hiánya ellen, mindenki jól érzi magát az általános visszavonás közepett s mindnyájának édes megelégedésére szolgál, hogy részt vehet az alakoskodásban.

Nem kell mondani, mindenki úgy is kitalálja, hogy ennek az egymást kerülésnek, buvódinak, rejtelmességnek főmotorja az attól való félelem, hogy bizonyos hímnzett divánpárnák, sajákezüleg fűrészelt kosarak, gyöngyös dohányzacskók és másefféle műipari remekkek idő előtt találjanak napvilágra kerülni. A karácsonyi meglepetéseknek misztikus előkészületei folynak a nagy udvarház barátságos, tágas szobáiban.

Mindenkit boldogítja a tudat, hogy valaki elől valamit dugdoshat, csupán csak a ház ura rágja békétlenül a tajtékpipa csutorját. Pipás ember idegessége szopókarágásban szokott nyilvánulni. A ház ura pedig azért nagyon ideges, mert a posta két nap óta nem közlekedik ezen a vidéken. Az utakat embermagasságnyi hótorlaszok zárják el és nincs az a mindenható szolgabíró, a ki a közigazgatás rendes folyásának e temérdek feltartóztatói ellen valamit tenni tudna. A míg egy enyhébb déli szél, meg a nap közmunkaereje neki nem fekszik az úttakarításnak, addig csak a madár járhat a megyei központ felől D. faluba.

Ez bántja a d—i uraságot. Az a temérdek szép, meg drága dolog, a mit ő a központon megrendelt s mit holnap este kéne kiosztani várakozó övéinek, ott vesztegel most a vasútvonal utolsó állomásán. Ő holnap este üres kézzel megy be a karácsonyfás szalonba

s míg ő neki mindenki ad valamit, ő nem adhat semmit senkinek. Az ő kis Jézusa a karácsonyi postákkal — megrekedt az úton.

Pedig hát ő tőle vár mindenki legtöbbet . . . Különösen az ő szemefénye, a ház legkedvesebb, legfrisebb bimbója: a kis szöszke baba, a kékszemű Lórika. Ennek a legkisebb kisasszonynak az ő saját, külön, képes zsmnálja nem régen hozott egy ábrázolatot, ami egy szurokfekete muzsikáló szerecsen fiu volt. Lórika belészeretett a fekete urfiba s attól kezdve nem hagyott békét az apjának, hogy hozzon neki egy «olyant» . . . Nos, hát egy ép *olyan* volt karácsonyra megrendelve, nem ugyan a legsötétebb Afrikából, hanem a játékos kereskedésből valóságos muzsikáló szerecsen fényes, sötét pofával, boglyas fejjel és olyan kitanultsággal, hogy nemcsak dobolt és réztányért vert össze, hanem egyben még kukorékkolt is, az orra hegyén pedig spádét egyensúlyozott . . . De hát a tudós szerecsen is befagyott az úton.

Vén erdőjáró kereste a ház urát. Azt jött bejelenteni, hogy egy erdőszéli viskóban három kis oláh kölyköt talált teljesen elhagyatva, kiéhezve, félig-meddig megfagyva.

Ismerte a kerülő ezt a viskót régen. A hányszor arra járt, az ablakon mindig bekukkantott. Az erdőszéli wigwam lakója egy vén orvvadász, a kit mindig

szemmel kellett tartani. Azért nézett be most is, hogy nem kapja-e rajta az öreg lesipuskást öztrancsirozásban vagy valami más gyanús tetten.

A viskó üresnek látszott. A falon ott lógott a vadölő régi, rozsdás flintája, mellette a sárgára fakult ócska zöld szűr. De az öreg nem mutatta magát — sem odabenn, sem a viskó környékén.

Az erdőjáró az ajtóra került s nem találta zárva azt. A füstös-falu, hideg, homályos, szűk lyukban eleinte egy lelket sem sejtett, aztán észrevette, hogy a sárkandalló kialudt tűzhelyén, a felhalmozódott, kihült hamuban ott kuporog három félmeztelen, kis kölyök, fülig szurtosan a körömtől és kéken a kegyetlen hidegtől.

A hamuba bujt három rajkó a vadorzó porontyai voltak. Véletlenül jutott hozzájuk. Egy zimankós éjen szállást adott egy eltévedt, esavargó cigány nőnek. Másnap a vendég nem tudott tovább menni. A reggeli lesből hazatért házigazda olyan hangot hallott kunyhójában, a melyet még soha: gyerek sívalkodást. A csavargó asszony, meg a gyerek ott maradt a vadász nyakán. Évek mulva már három rajkó élénkíté az új háztartást. Akkor a cigány nőben feltámadt a régi vándor ösztön: elhagyta a viskó-fészket, vadházastársát s kis kölykeit s megszökött egy cigány karavánnal, mely egy lopott kecskenyájjal az erdőben bujdosott.

A vadorzó észrevette idejében a szökést, puskával a vállán utána ment a nőnek és mikor lőtávolságba érte: rásütötte a puskát. Nem kívánta többé visszahozni, de el sem akarta büntetlenül bocsátani. A lövés talált,

de nem halálosan. A meglőtt asszony nem ment panaszra bíróhoz, hanem belenyugodott a véres ítéletbe s tovább sántikált sebzett lábával új társai oldalán, a kik a vad-orzó sommás eljárását maguk sem kifogásolták . . . . A vadász pedig a lövés után megfordult, hazament s a nyakán hagyott gyerekeket — tartotta, a hogy tőle telt . . . A három kis poronty úgy élt az erdőben, mint megannyi apró vadállat: nyáron az erdőt bujták s zabálták a földi epret s szamóczát, télen a tűzhely padkáján gubbasztottak, mialatt mogorva gondviselőjük pecsenye után látott a vadonban.

Igy beszélte el a kerülő a vadorzó családi életét . . . aztán ekkép folytatta:

— A mint odamegyek a tűzhelyhez s nézem a kor-mos apróságokat, kérdeim tőlük: hol van az apátok, gyerekek? . . . Azok, mint a megriadt farkasfiókok, vadul meresztették rám szemleket, ragyogó szemüket s a világot sem válaszoltak volna . . . Kérdeim, fag-gatom őket sokáig, de a három kis bestia mind bel-jebb huzódott a füstös kandallóba, láthatólag mind jobban megrémültek és nem lehetett egy szót sem kicsikarni belőlük.

Akkor jött arra egy, galyat szedő vén asszony, meghallva, hogy én vallatom a három kis vadat, belé-pett a viskóba . . . E vén asszonytól tudtam meg, hogy a vadorzó meghalt hirtelen, eltemették s a gyerekek azóta magukra vannak hagyva.

A három árva kis kölyökről senki sem akart tudni a faluban. Ennek pedig két oka volt. Az első az, hogy a rajkók anyja javasasszony, ennélfogva boszor-

kány volt s következőkép — az ördögnek eladott vére, lelke, a falu hite szerint, benne volt kölykeiben is. Azt sem tartották lehetetlenségnek, hogy a szurok-képü, embertől futó vad jószágok az ördögtől származottak. Ki volna oly vakmerő, hogy eleven ördögfiókokat fogadjon a házába?

De ha nem is az ördög származékai, hanem, legalább kettejük, a vén Mitru vérei: akkor sem kellett a falunak belőlük. Mitrut rosszabbnak tartották magánál az ördögnél is. Félték tőle nagyon és gyűlölték még inkább. Mitru ki volt tagadva a faluból, a kiközösítés oka pedig az volt, hogy Mitru volt az egyetlen oláh a faluban, a ki 48-ban beállott honvédnek. Azt tartották felőle, hogy a móczok ellen harczolt s iszonyatos dolgokat vitt véghez. Ő maga is, hogy ha be volt rúgva — a mi pedig nem volt ritka eset — hosszúcsövű flintájára ráütve, imigy dicselkedett:

— Ezzel a puskával húsz medvét lőttem már... és kétszer annyi móczot...

A falu borzadva került az iszonyu vadászt, a ki egykor saját vérbelijeinek, a móczoknak ontotta vérüket... kerütek, mint a veszedelmet, proskribálták örökre s elnevezték «Kossuth farkasá»-nak.

— A vén asszony mondotta — így végezte beszédét az erdőkerülő — hogy az egész falu elégedetten vette a Kossuth-farkas kimúltának hírét. Nagy munkába került, a mig megengedték, hogy harangszó mellett s a temető árkán belül temessék el... A farkaskölykeket pedig ott hagyták Mitru viskójában. Csak az öreg pópának esett meg a szive az apátlan, anyátlan

árvákon. A temetés után visszament hozzájuk, hogy elvigye őket a gazdátlan viskóból a falu házához. Ott majd a bíró dolga lesz gondoskodni felőlük . . . A három kis farkasfiók akkor már beásta magát a tűzhely hamujába, a honnan semmiféle szép szóra sem akartak előjönni.

Mikor a jólelkű tisztelendő utánuk nyult, hogy kiszedje őket a füstös oduból, az egyik apró farkas megharapta a szent atya ujját . . . Azóta senki sem közeltett hozzájuk. Két nap, két éj óta kuczorog a három gyerek a hideg tűzhely hamujában . . .

A földesur az elbeszélő végső szavainál felöltött egy jó meleg báránypőrcsövet, aztán előhozatott egy nagy lópokróczot s így szólott a kerülőhöz:

— Vezess engem oda!

Az erdőben az éj hamarabb leszállott, mint benn a faluban. A nyugati égen, a falu fölött a téli alkony hideg szürkülete terjedt, az erdő mélye már fekete volt. Azon a szomorú, zörgő zugáson, a mit a széltől mozgatott csupasz ágak okoztak, át-áttört egy undok vontatott ordítás: az egymásnak felelgető farkasok beszéde.

A földesur és a kerülő, a mint átvágva a szántó-földeken, az erdőszélre érkeztek: Mitru viskója körül a fagyos hó hátán farkaskörmök sűrű karczolását látták. Mintha egész farkascorda tanyázott volna itten.

A bestiák nyilván megszimatozták, hogy az öreg vad-
orzó nincs többé s a bőrükre nézve veszedelmes flinta
a falon függ. El mertek jönni egész a viskóig, körül-
kémlelték azt és a rozzant ajtó hasadékán át sóváran
szagolgatták a bennlevő eleven peccsenyét... A fal
egy helyütt mélyen ki volt kaparva. A gyermekhusra
éhes vadak ott akartak betörni, de a körmük, nyilván
belekopott a kősziklává fagyott agyagfalba... Mind-
azáltal a három gyerek ki volt téve a felfalásnak. Csak
az irgalom óvta őket, meg a ház agyagfala.

A földesurban feltámadt az önvád, hogy a mig
ő nyugodtan pipázott a kemence mellett, alig ezer
lépésnyi távolságban tőle három élet forgott halálve-
szélyben. De hát honnan sejtette volna ő, hogy ilyesmi
még meg is történhetik. Egy kultur-állam kellő köze-
pében, a hol törvények és intézmények vannak az
elhagyatottak, árvák oltalmára: ez a három kis kölyök
jobban el volt hagyatva, mintha a kis kalyiba vala-
melyik ausztráliai szigeten állott volna s Mitrut, az
apjukat, felfalták volna az őserdő vadjai.

Bementek a viskóba. A vak sötétségben nem lehe-
tett semmit látni. A mig a kerülő meggyújtotta a lám-
páját, vékony éles köhögés hallatszott, de olyan for-
mán, mintha valaki a kürtön keresztül köhögött volna
be. A sárkandalló akusztikája okozta ezt a hangtani
csalódást.

A kerülő odavillantotta lámpája fényét a tűzhely
üregébe... a három kis vad szorosan összebujva, kor-
mosan, szurtosan, ott guggolt a hamuban. A kezek,
lábak, fejek úgy össze-vissza voltak gabalyodva, hogy

alig lehetett kivenni, melyik kéz, láb, fej — melyikhez tartozik. Össze voltak egészen csomózva a félmeztelen kis testek. A legkisebbet, aki erősen köhécsejt, közre fogta a másik kettő, nyilván abból a célból, hogy testükkel melengessék.

A gyerekek szája maszatos volt a hamutól. Nyilván nagyon elővette szegényeket az éhség s megpróbáltak hamuval lakni jól. A legapróbb a középső gyerek fülét a szájába fogta és azt szopogatta. Mert neki is jól esett, hogy valamit szopogathat, a másíknak is, hogy valami meleg csiklandozza a fülét.

A három Mítru-ivadék rémült csodálkozással meresztette szemét a rájuk eső lámpavilágba. Világos, hogy a két idegen ember csakugy megijeszté őket, mint ugyanannyi farkas. Megrökönyödött, füstös pófácskáikkal a lámpafényben csillogó, riadt tekintetükkel hasonlítanak a vadmacska-fiókokhoz, mikor fészükre rátör az ellenség.

A földesur egész közel ment hozzájuk. Kiválasztotta a három fej közül a legnagyobbat, mint föltehetőleg a legértelmesebbet s ahhoz kezdett beszélni.

— Ne félj tőlem, fiacskám. Én jó ember vagyok és nektek is jót akarok. Nektek itt, gyerekek, nagyon rossz dolgotok van. Nincs aki ennetek adjon, világot gyujtson, tüzet éleszzen. Apátokat, anyátokat hiába várjátok. Farkasok járnak a házatok körül, rátok lesnek, hogy megegyenek. Gyertek innen, én elviszlek magammal. Lesz meleg szobátok, kaptok enni, inni. Apátok lesznek. Gyertek hát, fiacskáim!

A nyájas szóra a bizalmatlan kicsi férgék még inkább

összebujtak és még beljebb húzódtak az oduba; közben hol egyik, hol másik férfit nézegették, mintha háynák-vetnék magukban, hogy e két betolakodott idegen ember közül melyik jelent rájuk nézve nagyobb veszedelmet.

— No ugy-e eljöttök velem, fiaim?

A földesur hangja csupa szelídség, rábeszélés volt, de nem hatott. A család feje, t. i. a legkőczosabb buksi, olyanformát intett ki a kandallóból, hogy — nem.

A kerülő abbeli véleményét nyilvánítá, hogy nincs mit beszélni ezekkel a kis vadmacskákkal; ki kell őket huzni a kuczkóból és elvinni erővel. Aztán eszébe jutott az oláh pópá esete és jönnek látta hozzátenni:

— Nem árt azonban vigyázni, mert harapós jószágok ám ezek.

A földesur még mindig nem mondott le arról, hogy kibeszéli szóval vaczkulból a csöpp vadakat.

— Lásd fiacskám — szólt ismét a legnagyobbikhoz — ti mostan még hárman vagytok együtt. De a farkas megint eljön, lyukat kapar a falon, bebujik és elviszi a kisebbik öcsédet. Aztán csak ketten maradtok. Akkor ismét eljön a farkas és elviszi a másik öcsédet is. Te egyedül maradsz s hallgatod majd, mint ropogtatja kis testvéred csontjait odakünn a farkas. Mit fogsz majd akkor csinálni?... És mit fogsz majd akkor mondani, ha az anyád egyszer hazajön s azt kérdezi tőled, hol van a két kis öcséd?

A legnagyobbik fiu most a két [kisebbre nézett, mintha arról akarna meggyőződni, hogy meg vannak-e

még mind a ketten? Szemmel látható volt rajta, hogy a farkashistória megtette a hatását. Ha azt mondják neki, hogy éhen fognak meghalni vagy megfagynak a jéghideg tűzhelyen: gyermek észszel föl nem fogja; de a testvérei csontját ropogtató farkast el tudta képzelni. Az öcsöcsire várakozó rémes sors megdöbbenette őt.

A földesur észrevette a hatást és sietett azt kiaknázni.

— Ha velem jöttök, a farkas hiába buvik be, nem talál itt senkit... Gyertek, fiacskáim, gyertek...

Azzal nem törődve véle, hogy úgy jár, mint az öreg pap, lehajolt a tűzhely fölé, megczirógatta gyöngéden a legkisebb rajkó szurtos ábrázatát... A másik kettő csak azt vette észre, hogy a kis öcscs nincs közöttük, hanem ott csücsül a földre terített lópokróc közepén.

A mint a legkisebb kívül volt a tűzhelyen, a másik kettő magától előbujt s, mint a leik tudják, hogy a kicsi mellett van a helyük: odakuporodtak mellé a pokróczra. A két férfi erre összefogta a nagy pokrócz négy sarkát s a kis vadmacskák fogva voltak... A furcsa bagázsát a kerülő óvatosan a hátára vette s Mitru hagyatékát így szállították át a földesuri lakba.

*

A földesurnak nem csak az az elégtétele volt meg, hogy három veszendő életet megmentett, hanem ezzel a keresztényi cselekedettel megoldotta egyben a kriszt-

kindli-kérdést is. Lórikának szerencsen-báb kellett. Ne — hát itt van egy helyett — három kis szerencsen, különbek, mint a játékos boltbeli, mert nem csepüvel vannak kitömve; valóságos, eleven figurák, igazi hajjal, igazi szemekkel, igazi füstös ábrázattal... Lórikának nem lehet panasza...

Azonban a három csöpp szerencsent nem lehetett ilyen kormos, boglyas, éhes, fagyos állapotban odarakni a karácsonyfa alá. Lórika még meg találta ijedni a mocskos képü kis vadaktól... A földesur a konyhába vitte a Mitru-nemzedéket, hogy mosdassák ki, fésüljék meg, melegítsék föl, lakassák jól őket, aztán fektessék meleg, puha ágyba s másnap öltöztessék szép, tiszta köntösbe, hogy beváljanak karácsonyi prezentnek.

A mosdatás csak ment valahogy, a fésülés már nehezebben, az etetés sehogy. A kis vadak nem akartak enni. A szakácsné szelíd erőszakkal akarta a jó huslét beléjük diktálni, de biz azok kiköpdösték. Nyilván — az éhségtől elgyöngült szervezet nem tudta befogadni a tápláló szereket. Az is lehet, hogy a kis vadak nem voltak husleveshez szoktatva s veszedelmes dolognak tartották... Elég az hozzá, hogy rosszul ütött ki az etetési kísérlet. Az apró vadak összeszorították éles, fehér fogaikat s nem engedtek semmit magukba diktáltatni.

Végre is — éhesen kellett őket lefektetni.

Abban bíztak, hogy holnap a jó, édes álom után a kis farkasok szelidebbek lesznek és megadják magukat.

Másnap reggel üres volt a jó, meleg, puha ágy, a mibe a három gyereket fektették. Felhányták az egész házat, udvart, de irmagul sem lehetett találni a Mitru-fajzatból.

A kis farkasok éjjel mind megszöktek. A hogy a ház környékén a frissen hullott havat megvizsgálták: két pár meztelen kis láb lenyomatát fedezték föl abban. A legkisebbet nyilván az ölében vitte a legöregebbik. Az apró lábnyomok a hómezőn keresztül az erdőszéli kunyhóhoz vezettek. A kis vadak visszakiváncsoztak az ő füstös fészékbe, mely hideg, elhagyott és sötét volt, de a min kívül ők nem tudtak élni... Mikor a nyomukat követők az ajtót rájuk nyitották: a három kis vadmacska ott kuporgott ismét a fagyos tűzhely hamvában. A legkisebbik lecsukott szemmel, lógó karokkal, fejét idősebb bátyja vállára fektetve — üldögélt a két testvér közt, akik azt hitték, hogy elaludt az öcsésük... Aludt is szegényke, de olyan mélyen, hogy nem lehetett felköltetni többé. Kis teste kihült, csepp szíve verése megállott, parányi élte ellobbant, mint utolsó lángja a hamvába halt tűzhelynek...

A másik kettő csak egy nappal élte túl. Elpusztultak a tűzhelylyel együtt... Aztán együtt mentek az ismeretlen ösvényen, az ismeretlen kalauztól vezetve — oda, ahol az ilyen elhagyott, szelidíthetetlen kis vadak is otthon érzik magukat...

ÉLŐKÉPEK.

I.

Három nap óta havazott. A telet eddig csak nagy distancziáról: a háromszer láb magas Monte Baldó kőgerinczén látta az arcai társaság, most akár térdig taposhatott benne.

Fehér volt az egész tájék. A tiroli Tempevölgy derült, déli arculata most merő fagy és zuzmara. A parkok pálmái siralmasan kornyadoznak a koronájukra nehezült hó alatt. A citromfák sárguló gyümölcse szinte visszazöldül nagy fáztában. A sápadt olivák közt, a hószemfedő alatt ezer meg ezer gyöngéd, kis élet: a kora tavasz első ibolyái dermednek halálra. Az olasz virágáruló leányok gémberedett ujjakkal kapirgálják ki őket a hó alul.

Bizony-bizony, nem klimatikus helyre: Grönlandra emlékeztet a hóval befűtt, olasz völgy. Az ember szinte várja, hogy a partszéleken befagyott Sarca mérges zöld vizéből hol üti föl agyaras posáját egy óriási rozsmár és hogy melyik borostyánfa-alléból ugrik neki a halcsontos-dárdáju eszkimo.

A hotelek, villák ablakainál unatkozva bámul ki a sok sápadt idegen. A hófuvásos idő beúzta őket a meleg kályha mellé; ott köhécselik végig a kurta napot és a hosszú estét — háromszor is elolvastván az arcói ujságot, mely a hóesésnek vezérczikket szentel s azzal vigasztalja a klimatikus kolónia lakóit, hogy ilyen hó nem volt itt, mióta a francziák Dél-Tirolba betörték a század elején.

Ez igen sovány vigasztalás azokra, akik otthonukat elhagyva — azért verődtek össze itt, hogy télen is napsugárban sütkérőzzenek, ozonos levegőben dúskáljanak, olivák alatt ténferegjenek, hegynek föl, hegynek le csengettyűs szamarakon ügessenek... E helyett a szegény tüdőbajos Lázárok ott raboszkodnak a szállók elegáns «egyes»-eiben, amiket még a börtönnél is szűkebbre szabott a takarékos építész. Aki pedig nem tűri a magánosságot, kiszolgáltatja magát a közös szalonnak, ahol szemüveges német kisasszonyok agyon zongorázzák magukat s a közönséget s ahol irgalomra szoruló, göthős uraságok irgalom nélkül elnyerik az ingét is egymásnak a kártyaasztal mellett.

Ezalatt pedig a «Curhaus» parkjában, mint szép napos időben, vígan szól a katonamuzsika. A kavargó hópihék közt a légben — láthatatlanul — Strauss kaczagó műzsája kering — felfogott szoknyával, lobogó fürtökkel... de csak magának kering. Egy pár szmolenzki muszkát kivéve, akik oda sem néznek ennek a «fél marék hó»-nak: senki sincs a parkban.

A szamaras és gyaloghintós olaszok, amint foglalkozás nélkül, könyökig nadrágzsebbe dugott kézzel

ácsorognak a czedrusfenyők alatt: valamennyi szentet felelősségre vonják a kereset hiányért — s félpofával bagózva, a másik léllet pogányul káromkodnak. A fapapucsos kolduló barát, akinek födetlen, tar fejedűbja fényes a megolvadt hótól: keresztet vet magára, amint elmegy e sisera-had mellett, aztán bemenekül az első, füstös kis osteriába, hogy megszáritsa kobakját és felhajtson egy kupa melegített vino santo-t.

II.

Ilyen fázós, sivalmas képe volt Arcónak azon a téli napon, mikor a hercegnő a Curhaus salonjában felpattant a pamlagról, alól rég óta nézi a czipője hegyét. A hercegnő afőle különöz, kiszámíthatlan bojárasszony volt, ki a mások kedvéért nem igen szokta mérsékelni magát; most sem igen nézte, kik és hányan vannak a salonban, egy, magára hagyott, ingerült gyerek ideges haragjával toppantott a szőnyegre s hangosan fölkiáltott:

— Ez elviselhetetlen! Ezt így tovább kiállni nem lehet!... És beduinját szorosra fogva — apró, mérges léptekkel járt fel s alá a helyiségben.

A salonban egyszerre elhallgatott mindenki. A zongora elnémult; az udvarlás fennakadt, a nevetés a torokba fult, a kártyadiskurzusok kettévágódtak. Minden szem a hercegnőre nézett. Mi lesz ebből megint?

A bérruhás inas, aki lábujjhegyen jött be, hogy a porcellánkályha tüzet felpiszkálja, rémülten kivil-

lámlott s halálra ijesztette gazdáját, a német vendég-
lőst — a hirrel, hogy — *a hercegnő kitért.*

A hercegnő kitérései korszakos és félelmes epizódok voltak a szálló életében. Senki sem felejtette még el, hogy az utolsó kitéréskor egy egész kávéservice repült a «hotel mester» fejéhez — csak azért, mert a hercegnő rozsólis szagot érzett az egyik darab cukron. A hotel gazdájának számtalan oka lett volna arra, hogy fölmondjon ennek a hirtelenkező, orosz asszonyságnak, de nem vitte a lélek rá, hogy legjobban fizető, legrangosabb vendégét átengedje a Casino di Cura-nak, mely már két ízben tett sikertelen kísérletet, hogy egy osztrák «stift-dáma» útján átcsalja a hercegnőt magához.

Jó asszony volt különben ez az orosz bojárnő; csak az idegei voltak rosszak szegénység. Ha normális volt az állapota: imádta az egész hotel; de ha «kitért»: lőtávolságba szaladt tőle mindenki. Szép, kedves, okos, egyszerű asszony volt Minden figyelmet úgy megtudott hálálni édes, mosolygós tekintetével, üde gyermeteg hangjával, hogy boldog volt, aki valami kis szolgálattal javára lehetett. A szolgálkat királyilag fizette. Hanem aztán az en tous-cas-ját is kész volt megkóstoltatni a szobalánnyal, ha a hercegnő fölbontott levelei között kíváncsiskodott. Odaadta nyakáról a török selyem kendőt — takarónak egy félmeztelen olasz purdó testére, akit elgémberedve látott az anyja kebelén, de kiütötte a pipát egy arcói lazzaróni szájából, aki a sétatéren a hercegnő felé fujta a lombárdiai, csempészett kapadohány füstjét.

A jószívű, de hóbortos asszonyka kitörése várakozásteljes hangulatba hozta a nagy salont. Már reggel óta látszott a hercegnőn a lappangó idegesség. Egész nap szótlán, visszahúzódnó volt. Meglepte a muszka spleen, mondták a vendégek maguk közt. Délután szánkázni akart, de mert Arcóban csak hirből ismerték ezt az alkalmatosságot, Bécsbe táviratozott egy ismerősének, az orosz követségi titkárnak, hogy küldjön neki — expresse — egy szánkót. Hiába mondták neki, hogy mire a szán megérkezik, aranyért sem kap havat Arcóban.

Ettől az ellenmondástól még nervózusabbá lett. Haragudott mindenkire. Finom, formás termetét egészen begubózta a király-vörös boduinba, chinai tusnál feketébb, szinte az egész homlokán végig futó szemöldökei alul senkire sem vetett egy tekintetet sem. Mint egy kis beteg, rosszkezdű özicza — meglapult egy sarokpamlagon.

A kitörés valakit erősen megijesztett: azt a hosszú, sovány norvég leányt, aki éppen akkor zongorázott. Azt hitte, szegény, hogy a hercegnőt az ő játéka hozta ki a sodrából, az ő fitogtatott kis művészete az, mi «elviselhetetlen».

Pedig olyan bensőséggel játszott egy szép, szomorú dalt, hogy maga is szinte megkönyezte. A hercegnő hangjára ijedten hagyta abban a játékot s gyámoltalan, zavart tekintettel nézett a hangjegyfűzet fölött megröszéltéjére.

— Bocsánat, hercegnő, ha talán én . . . a játékom . . .

Amint a hercegnő a kérdezőnek halvány, riadt képét látta, szokott, tulzó hevességgel igyekezett sza-

vainak ezt a nem szándékolt hatását hamarosan eloszlatni.

— Nem, édesem, nem önnek szól ez. Hiszen ön úgy játszik, mint szent Czezil maga. Bocsásson meg, ha megijesztettem.

Odament a lányhoz s nagy ostentációval homlokon csókolta.

— Mennyire fáj, hogy megzavartam önt. De, Istenem, mit tehettem! Úgy fojtogatott valami, hogy okvetlenül kiáltanom kellett. Ez az elzárttság, ez a bebörtönözöttség reám nézve iszonyu. Nem élhetek napokon át a falak közt. Ez az, ami elviselhetetlen, meg az a látvány, hogy ennyi beteg, szomorú rab szenved vélem együtt. Ami engem illet, én kész volnék csizmában neki menni a hónak. De a doktor nem enged. Azt mondja: várjunk, amíg a hó elmegy. De hisz addig megöl az unalom. Ha már elvették a szabadságom: legalább szórakoztatnának. De úgy vagyunk itt mindnyájan, mint a homokba dugott palaczkok a pinczében: az unalomba beásva, pókhálósan, penészesen veszteglünk. Semmi élet, semmi mozgás. Kártya, zongora, himzés, aztán megint: himzés, zongora, kártya. És semmi más, semmi új, semmi fordulat. Mennyi szellemes nő, férfi van egy földél alatt és unatkoznak egymás mellett. Ez engem föllázit.

Oly hangon beszélt, hogy az egész salon hallotta. A férfiak kivétel nélkül magukra vették a «szellemes» minősítést s mindnyájan érezték, hogy a herczegnő jó véleményét azonnal meg kell érdemelni, különben rosszul végződik a dolog.

Egy vilnai lengyel gróf, akiben tiz év óta a sherry tartotta a lelket, fölhajtott egy pohár bort és attól, úgy látszott, nagyszerű ideára lelkesült.

— Van egy eszmém, herczegnő!

— Vártam ezt magától, grófom . . . Nos?

— Rendezzünk egy nagy medvedadászatot.

A gróf eszméje vegyes hatást keltett. Nehányan nevettek, bár nem tudták volna megmondani, mi fölött. A többség a tréfát izetlennak találta és hidegen tün- tetett ellene. A herczegnő látta a gróf arcán, hogy komolyan tette a képtelen indítványt. — Azt hitte, hogy a gróf a sherrytől összetéveszti az arcói oliva erdőket a vilnai rengeteggel.

— Honnan vesszük a medvét?

— Nekem van otthon. Hozatok. Amennyi kell . . .

A gróf indítványa megbukott ugyan, de másrészt megtermékenyítette a jelenvaló elméket. Egész sereg indítvány, eszme bukkant föl a bukott ötlet nyomában.

A legtöbb terv azonban ama közös hibában szenvedt, hogy a bécsi, stokholmi, berlini, pétervári vagy budapesti viszonyokkal számolt. Az arcói Curhaus «adott körülményei» közt nem valósulhattak . . . Végre is — egy széltében, hosszában elkoptatott, már a kisvárosi színpadokról is leszorult eszmével kellett beérni a társaságnak.

Az «élő képek»-nél maradtak . . . Késő éjig tartó eszmecsere után tizenkét képben állapotok meg. Az egész hotelnek kijutott a szerepből.

III.

Mire a különböző jelmezek Bécsből, Pétervárról, Budapestről megérkeztek: az arcói hónap híre-hamva sem volt már. Azért, persze, megtartották az estét. A Curhaus nagytermében jelenvolt az egész arcói társaság. A nők estélyi toilettben, a férfiak frakkban, a katonák díszben, valamennyi rendjelükkel.

Mindez nem annyira az élőképeknek, mint inkább annak a, most már rege-alakká vált főherczegnek szólt, aki akkor még féllábbal az udvarban, de féllábbal már künn volt a nagy világban s már megválasztotta magának a polgári nevet, amivel később örökre elvitorlázott az Óceán úttalan utain. A főherczeg egész polgáriasan rendezkedett be a hotel első emeletén. Nem kívánta, hogy többnek tekintsék, mint egyszerű «curgast»-nak. Résztvett a társas kirándulásokban, billárdozott a rivai őrség hadnagyocskáival, udvarolt minden nemzetbeli szép leánynak, menyecskének s boldoggá tette őket egy-egy maga szedte ibolyabokrétával.

A főherczeg akkor még katonaruhát viselt, de már minden rendjel nélkül; a nagy, fényes ordók be voltak már írva a visszaküldendő méltóságok, kitüntetések inventáriumába. A «fegyverkabát» mellének ez a tünnető csupaszsága csak még érdekesebbé tette az ifju császárivadékot.

Ő volt a társaság központja, de azért egy perczre minden szem afelé az alak felé fordult, akit kerek

széken gurítottak az első helyek sorába. A székben egy béna ember ült: a legszebb férfi, a legbájosabb asszony ura, a legnagyobb hatalom leghíresebb diplomatája... és a legnyomorultabb teremtés az arcói szegény Lázárok internacionális táborában.

Nincs szomorúbb regény, mint azoké az ifju férjeké, kik, mint az Azrák, meghalnak, mert szerettek, akiket a nászágy párnáiról emelnek belé az élőhalottak guruló koporsójába: a gerinczbetegek kerekesszékeibe.

Az arcói sétaterek utain gyakran lehet találkozni ilyen mozgó koporsóval és kíséretével. Az ember nem tudja: kit szánjon inkább? Azt a szegény, beteg embert-é, ki a legutolsó divat szerint öltözve, gondosan borotválva, keztücsökkel s gondlyukában piros székfűvel — sápadt arczán hideg mosolylyal fogadja és viszonzozza az üdvözlésceltet, mászóben feltartózhatalanul viszi őt a kerekesszék a temető felé vagy azt az ifju feleséget, aki elegáns, világos tavasziban, csipőjén gyöngyvirág, rózsabokrétával, kecsesen tartott piros napernyő alatt — virasztástól és gyötrelemtől halvány arczczal lépked a kerekesszék mellett. Szegény sétáló pár! A térzene vidám keringővel kíséri lassu elvonulástokat, az emberek pedig néma részvéttel fordulnak utánatok, mintha gyászmenetet látnának...

A szegény diplomatát, aki boldogsága s híressége tetőpontjáról hanyatlott bele a kerekesszékbe, ki ne sajnálta volna? De minden részvét mögött ott lappangott a hátsó gondolat: Szerecsétlen vagy, de önmagad tett azzá. Boldog voltál és visszaéltél azzal. A szerelem poharát fenékgig ürítve — megittad a halált.

Pedig az a szerencsétlen férfi nem a maga kicsapongásának, a másokénak áldozata. Amit ő most arat, azt régen elvetették, amikor ő még nem is létezett. Ennek a fiziológiai tragédiának még a mult században megtörtént az expozíciója. Nagyon víg volt az eleje e szomorú végnek. Bizony nem gondolta azt az a gondtalan, telivér udvaronc, aki Katalin czárnő udvarában kezdte és végezte a gáláns szenvedélyek kurzusát, hogy azoknak az északi, rokokó idylleknek, hajporos boccacciádáknak — egy unoka lesz a vége, aki harminczhárom éves korában fizikai csődöt mond. A jóvérű nagyapa elfecsérelte a magáén kívül még azt a tőkét is, aminek kamataiból az unoka akart boldogulni . . . A zsidó Jehova nem bibliai frázist mondott, hanem élettani törvényt jelentett ki, amikor így szólt: Megbüntetem az apák bűneit a fiakban — harmad és negyedéig.

Egyébkint gyönyörű, hatalmas férfi volt az ősi bűnök áldozata. Csak Oroszországban teremnek ily szép óriások. Ülőhelyzetben is imponáltak a szálás termet arányai: a kevély, erős fej, magas, eszes homlokával, a széles athléta-vállak, a domború, büszke mell, amin azon az estén sűrűn feküdtek elsőrendű, nagy rendjelek, annak a jelei, hogy ez az, önmagával tehetetlen Lázár — a világszínpad nagy cselekvői sorából való volt.

IV.

A helyére tolt kerekesszék gazdája mosolyogva váltott üdvözléseket a körülötte levőkkel. Egész elő-

kelő, lénye azt a gondtalan vidámságot fejezte ki e pillanatban, amit a finom élvezetek embere élvez — a kilátás felett, hogy jó társaságban tölt egy kellemes órát.

A kerekesszék szomorú egy butor, de sehol sem volt élénkebb, vidámabb a hangulat, mint mellette. Itt mosolyogtak, évdtek, pletykáztak legtöbbet — módjával, finoman, mint jóízű, illedelmes, okos társasági lények. A diplomata a szellemes nagy kópék legpompásabb fajából való volt. Egykor Európa első udvarának, most egy klimatikus gyógyhely társaságának volt a lelke. Mindazt az emberismeretet, leleményt, tanultságot, szellemet, amikkel egykor diplomáciai győzelmeit aratta: arra használta fel most, hogy nevetni és nevetetni kész, művelt emberekkel környeztesse magát. Diplomáciája ezáltal abból állott, hogy eloszlassa mindenkiben azt a szánó tartózkodást, amely súlyos betegek mellett elfogja az embert. Vidám, fecsegő, élénk alakokat kívánt maga körül látni, hogy az élet friss, eleven zajában elfelejtse, hogy betegségben fekszik...

V.

Az élőképekkel nem tudott a közönség betelni. Egy-egy tablót féltucatszor kellett ismételni. A jelmezek ragyogók, a helyzetek festőiek voltak. Tizenkét kép követte egymást. A görög mithológia, Shakespeare poézise, a rokokó kora, a regevilág, a modern élet adták a képtárgyakat. Arcónak káprázott a szeme a sok szín- és fénytől.

A hercegnő elragadó Titánia volt a tizedik képben. Amint a villamos reflektor-lámpa kékes-ezüstös világában látta őt a néző — csodálatosan fénylő buja, hamvas szőke hajával, íves, fekete szemöldökeivel, mély, rajongó szemekkel, rejtélyes ajkaival, harmattiszta teintjével, tökéletes vonalú vállával, plasztikus mellével: csakugyan elhitte a hercegnőtől keringő legendát, mely egy ifju császári sarjadék szerelméről mesélt.

Bizony mindenki irigykedett Zubolyra, aki nagyfülű, szőrös szamárfejét odafektette a szép orosz nő, a tündér-királyasszony ölébe. De a szegény Zuboly, a vilnai lengyel gróf még ebben a komikusan pikáns helyzetben is sajnálatraméltó volt. Az istenadta Zubolyra nyílt jelenetben rájött a köhögés s majd megfulladt a maszk alatt Titánia ölében.

A következő kép «az édes alvó szépe» volt. Titánia királynőt — összes, villanyvilágította bájaival. Zuboly szamárfejével egyetemben azonnal elfeledték, amint a reflektor-lámpa fehér világában feltűnt a bájos, kedves rokokó kép.

Az «alvó szép» a diplomata ifju felesége volt. Semmiben sem maradt a mesebeli alak mögött. Vadrózsáktól befutott nyugágyon, csukott szempillákkal feküdt Arcó legszebb asszonya, félig rokokó, félig tündérjelmezben. A hófehér paróka alatt édes, rózsás, hamvas leányarcz. A szép alvó, a sóvárgó, az epedő álmat mimelte; a félig nyitott, finom ajkak vágytól remegtek. A ruha lágy, fehér szövete alatt az egész alak gyöngéd remegése érzett. Nem a fekvő nő kápráztató szépségétől, hanem ettől az eleven, izgató álom-

képtől — kapott heves szívdobogást sok néző. Az attaché-királyfi, aki vadászjelmezben térdelt az ágy mellett, az alvó gyönyörűség feje fölé hajolva — egészen konsternálva nézte a megbabonázó jelenetet, bámulata, meglepődése — nem volt csinált, de igazi.

A közönség odavolt. A férfiak tágra nyílt szemekkel, szinte megdermedten bámultak. A nőket annyira zavarba ejtette a lebilincselő kép, hogy nem tudták irigyelni a szép asszony sikerét . . . Mikor a képet vagy tizedszer ismételték: a férfiak zsebkendőikkel töröltették homlokukat, a nők megnémultan forgatták legyezőiket. Olyan forma zavar fogott el mindenkit, mint amit az érez, akit tetten érnek, amikor kulcslyukon át elles egy diskrét epizódot . . .

A híres diplomata, aki egész estén át csupa ötlet, merő jókedv s trefa volt s finom évődéseivel még méltóságteljes szomszédját, a stíft-dámát is megnevetette: a szokottnál is halványabbra váltan, el nem rejtendő megdöbbenéssel nézett az emelvény felé. Kissé előrehajolva ült kerekesszékében s e fárasztó helyzetben maradt mindaddig, míg utoljára borult rá a függöny a csodálatos álmoképre . . . Akkor, mintha homlokukon ütötték volna, visszahanyatlott a szék párnás hátára. A szomszédság azt hitte, hogy elszédült, hárman, négyen siettek segítséget nyújtani; de ő elhárított magától minden támogatást s elősiető orvosát mosolyogva nyugtatta meg. Semmi baja, egy kis nyilalás volt az egész — a szívben.

Igen, egy nyilalás, egy gonoszindulatu gyilkos nyilalás a szívben. A szerencsétlen ember nyomorultan

szenvedett. Az a kép, mely zavarba, káprázatba ejtette az egész közönséget, őt kegyetlenül a földhöz sújtotta.

Amint ott látta maga előtt ifju, szép feleségét, annak a ki nem mondott vágnak a remegésével ajkain, abban a szerelemre, boldogságra hívó helyzetben: borzasztó megvilágításban jelent meg előtte mindkettőjük tragédiája.

Mint a mesebeli erdő alvó szépe, az ő szegény kis felesége is *csak* álmodik a boldogságról, gyönyöréről, de ő azt az álmot soha többé meg nem valósíthatja . . . Nyomorultságának tudata úgy erőt vett a szerencsétlenen, hogy nem tudott többé uralkodni magán. Európa diplomacziájának leghíresebb tettezője képtelen volt e pillanatban megcsalni a világot: ott, mindenki szemeláttára, a legközönségesebb ember módjára elzékenyedett, okos, hideg, szürke szemekből könnyek peregtek alá . . . sirt, siratta a feleségét s önmagát . . .

EGY PÁR BÁLI CZIPŐ.

Laczi, egyik legszebben fésült jogászgyerek, két nappal a farsang előtt, kéttenyényi széles fekete fátyollal övezte körül fényes czilinderét. Erre a gyász-demonstrációra egy öreg tante adott alkalmat, a ki az utóbbi időkben, mint fölöttébb túlérett gyümölcs, már csak úgy tél-túl lógott az élet fáján és előre látható volt, hogy le fog arról szakadni a legkisebb szellőre.

A januáriusi szelek elfújták a szegény tanteot. Laczi, miután szépen örökölt, a legszeleőbb fátyolból varratott a köcsöggkalapjára és meg volt győződve, hogy ha ő e gyászbaborult kalappal félévig sétál a vaczi-utca hosszában: ezzel mindent megtett, a mivel a megboldogult néinek tartozik.

Csak a farsang előtt való napon, a mikor az első bál költségei tárgyában bizalmasan megkereste apját: ébredt föl a rémületes valóra, hogy reá nézve nemcsak a tante, de a farsang is meghalt.

— Mi jut az eszedbe? — förmedt a pénzt kérő fiúra az apa. — Csak nem fogsz bálozni, mikor a nagynénéd sirján még friss a hantolás! Harmadéves jogász-eszdeddel, bizony, magad is fölérhetted volna, hogy családunkból az idén senki sem bálozik.

Hát ez elég érthető volt... Laczi gyerek egyszerre úgy vélte, hogy a szegény tante iránt a sors igen kegyetlen volt. A végzet nagyon is sietve fujta el az öreg életének mécsét. A milyen jó színben volt a néni az utóbbi időben: bizony még élélhetett volna — hamvazó szerdáig.

Csak most kezdte a jó nénit igazán sajnálni. De megvallva az igazat, Tusikát is erősen sajnálta. Mi lesz most már Tusival? Tusi ő lefoglalta az idei farsang valamennyi báljának valamennyi második négyesére és souper-csárdására. Tusi most abban a tudatban alkotja meg farsangi mulatsága képeit, hogy azokban Laczi lesz a legfőbb momentum. Tusi egész farsangi programját Laczira alapítja... Mi lesz, ha megtudja, hogy a főlovag kiesik a számításból. Tusi nemcsak zavarba fog jönni, de el is búsulja magát. Laczi gyerek föltette, hogy Tusi vesztesnek és vigasztalhatatlannak fogja magát érezni. Megesett a lelke a kis lányon, de édes magán még inkább... A tante-ot elveszteni és azután Tusi négyeseiről is végkép lemondani, ez a két veszteség sok volt neki egyszerre!...

Laczi gyerek fölcsapta a gyászfátyolos czilindert és Tusihoz sietett. Most sem mulasztotta el, hogy betérjen a lájb-fizérjéhez. Laczi Figarója nem lett volna Figaró, ha rég nem tudta volna már, hogy kinek kedvéért süti ő ki gyakorta a fiatal úr bajuszát. Nyilt titok volt előtte, hogy innen merre kanyarodik Laczi úrfi a felkolmizott bajusszal... Egyetértő, czinkostársi mosolylyal végezte dekoratív munkáját. Mikor kész volt a remekkel, olyan képpel nézte a spanyolosan kunkorodó, selymes, nyalka bajuszt, mintha ezt gondolná: Laczi urfi lehet igen fáin udvarló, hanem annyi bizonyos, hogy csak egy ily gyöngyen kikészített bajusszal könnyű dolog győzni...

Mikor Laczi már a Tusikához vezető lépcsőn járt és megnézte magát a lépcsőházi tükörben: kénytelen volt konstatálni, hogy a talpig fekete, mély gyászszal erősen frivol ellentétet képez hívságosan kipödrött, pomádés bajusza. Fogta magát s a vidáman kunkorodó bajusza komoly, méla magatartást kényszerített. Ezzel a temetési bajusszal lépett be a kis leányhoz.

Tusit együtt találta a varrónéjával. Ez a körülmény nem kedvezett Laczi intencziójának. Idegen előtt nem beszélhet szíve szerint kis barátnéjával. Pedig míg a bajuszát sütögette Figaró, mily lélekhez szóló, gyöngéd formába komponálta bele a mondanivalóját: a halottbejelentést és a négyesekről való, szintén bús lemondását. Érezte, tudta, hogy ha ő azt úgy mondja el, a hogy kieszelte: Tusika oda lesz, sirva fakad és így szól:

— Ha maga gyászol, barátom: én is önnel gyászolok. Ha maga nem megy a bálba: én is itthon maradok. Hogyan tudnék én táncolni akkor, mikor maga odahaza búsul?

De hát — ott volt a mamzell, a ki lefoglalta Tusikát és egészen háttérbe szorította Laczit. Tusika kis cseresznyeszája szinte nyitva maradt, oly szent áhitattal fülelt a beszélő mamzellekre, a ki egymásután harmincz olyan báli ruhát irt le az utolsó fodorig, a mik az ő varró-műtermükben készültek s a mik ma este a pálmáért versenyezni fognak. A mamzell a pálmát a Tusika számára készült műremeknek ítélte, a mi minden konkurencziát lehetetlenné tesz... Hogy ne hallgatta volna ezt Tusika áhitattal!

Laczit féltékeny nézte a mamzell léktelen hízogása. Gyűlölettel nézte a hízogás Tusika megbabonázóját. Megpróbálta kiböjtölni a szaporabeszédű kisasszonyt, de kisült, hogy a mamzell egész estig ott marad s ő kíséretben majd bál elé Tusikát.

Reményvesztett állapot volt biz' ez, hanem Laczi mégis csak várt. Nyilván abban reménykedett, hogy közbejön valami, a mi a mamzellt elszólítja innen. Talán szobatóz fog odahaza a mamzelnál kiütni s ez, a veszély hírére, ész nélkül elszalad innen. Talán előveszi a mamzellt valami szivgöres vagy efféle s aztán jönnek a mentők s elhurcolják a színhelyről.

De semmi ilyes nem akart előjönni. A mamzell nem tágitott, uralta a tért s modorával olyast sejtetett, hogy meg van botránkozva Laczi úrfi illetenségén, a ki olyankor alkalmatlankodik, mikor egy

kisasszonyt, bár még csak szóbelileg, bálra készítenek elő.

Laczi végre belátta, hogy tetszik, nem tetszik, neki innen pusztulnia kell. Felállott és búcsuzott. Már menőben volt, mikor, mintha véletlenül s csak most jutna eszébe, visszaszólt Tusihoz:

— Bocsánat! El is feledtem mondani, vagy talán tudja is már, hogy a bálba nem mehetek.

Tusika kerekre nyitotta szép gazella-szeméit:

— Nem jön! Miért?

— Gyászolok. Egy távoli, vidéki nagynénit vesztettünk el. Családunk nem farsangol.

És kezének egy mélabús lendítésével felmutatta gyászfátyolos czilinderét.

Tusika sajnálkozó pofácskával nézett komorhangú lovagjára.

— Istenem, beh kar! Igazán sajnálom . . . E szerint a második négyest . . .

A lovag meghajolt, hangja jéghideg volt:

— Lemondok a szerencséről, kisasszony. Szabad remélnem, hogy ez a körülmény nem hozza zavarba.

— Nem . . . nem hoz zavarba. Épp tegnap volt nálunk Lehótay Viki; a bolondos fiú azt mondta, hogy tekintsem őt báli póttartalékosnak — véletlen szükség esetén.

Laczi meg volt löve. Úgy! Hát ilyen könnyű őt pótolni! Hát Tusi kisasszony ilyen hamar megvigasztalódik Lehótay Vikivel, ezzel a kopasz, koravén Silé-nussal, a kiből a lányok tréfát szoktak üzni.

Laczi felháborodottan kereste a kijárást. Valamit

még szólt utána Tusika, de Laczi száz aranyért vissza nem fordult volna... Sziszeghetsz már, kis kigyó!...

De mikor az ifju úr az előszobán ment át: kiszolgált egyéves önkéntes létére — sirhatnékomja volt. Kimondhatatlanul, a megbolondulásig szerette Tusikát s nagyon fájt a lelke, hogy csalódott benne. Ő azt hitte, hogy Tusi a bált el nem tudja ő nélküle képzelni. Szent meggyőződése volt, hogy az «ő négyeseit» senki mással el nem tudná ez a leány tánczolni... És — tessék! Előáll egy hitvány póttartalékos s a hű lovag helye be van töltve. Oh, női állhatatlanság!

Laczi elkeseredettsége tetőpontra hágott, mikor szeme megakadt egy pár piczi báli czipőn, a mi oda volt készítve — egy székre... Megállott a czipő előtt s hosszan nézett arra. Ebben fog ma ez a könnyen vigasztalódó lány ugrálni — a póttartalékosával... ebben lesz elkövetve egy árulás, egy hit-szegés.

Laczi egyet gondolt... Ha ez a pár czipő hamarosan, nyomtalanul *eltűnnék*: elmenne-e bálba ez a csapodár lány? E két kicsi, kaczer jószág nélkül felállhatna-e Tusi póttartalékosával a második négyesben?... Hiszen az egész multság ezen az egy pár báli czipőn fordul meg... ez a «sine qua non»-ja a bálnak.

Laczi merészet és nagyot gondolt, t. i. nagy impoztorságot... Körülnézett és látta, hogy ő nem lát senkit, őt sem látja senki. Csak önmagát látta egyfali tükrőben — szörnyüségessé módon sápadt ábrázattal... Istentelenül dobogott a szíve, mikor egy

tolvaj lépéssel a czipőhöz jutott. Habozott egy perczig. Világos, hogy éppenséggel nem gavalléros, sőt módfelett kompromittáló tett, a mit véghez vinni akar. Már vissza akart lépni, mikor odabenn víg kaczagás hallatszott. Tusika nevetett. Ártatlan, vidám nevetése volt ez egy bálba készülő, saját mulatsága felől bizonyos, fiatal, víg leánynak. De a Laczi fülébe úgy hangzott, mint bántó gúnykaczaj. Világos, hogy azok odabenn ő rajta mulatnak... Na — hát hadd legyen elrontva a mulatságuk!... Laczi felmarkolta és zsebrevágta a kicsi czipőket... aztán, megrendülve a bűntudattól, szapora léptekkel loholt ki a folyosóra. Odakünn már egy megrögzött tolvaj hidegvérével dudorászott egy operette-dallamot. Annyira vakmerő volt, hogy benézett a konyhába s Tusika mamájának «kisztihand»-ot mondott.

A czipőtolvaj virrasztva töltötte a hosszú éjszakát. Azt, hogy lopott: egyelőre nem bánta. Azt, hogy őt higgyék tolvajnak: nem hitte. Azt, hogy Tusika nem tánczol ma éjjel gyönyörűséges tartalékosával: remélte. Ez a remény ellensúlyozta a lopás bűntudatát. Nem annyira tolvajnak, mint inkább Nemezisnek és talpraesett fortélyos kópénak érezte magát. Kiváló megelégedettséggel gondolt a kopasz Vikire, a ki póttartalékos minőségében várja, várja Tusikát, aki azonban otthon ül a suton. Mert mindene van a kisasszonynak: pompás toilletje, nagyszerű frizurája, szépség, tán-

czosa, csak épp' czipője nincs. Ez éppen elég arra, hogy a suton üljön és pityeregjen hozzá.

Laczi maga elé képzelte Tusikát, a mint ott ül a suton és sirdogál. Eleinte nagyon szive szerint volt Tusikának e siralmas helyzete, de utóbb megszállta a lovagias szájalom. Más belátás kerekedett felül benne. Kezdett magának szemrehányást tenni, hogy elfogultan ítelt Tusikáról, a kitől, végtelen önzésében, azt kívánta, hogy egy ismeretlen tante halálhírére öltözzék zsákba s mondjon le a farsangról.

A póttartalékosról is más nézete támadt. Ezt sem lehet bűnül tudni be Tusinak. Viki ajánlata nem hogy tolakodó, sőt nagyon is szerény volt. Különbén is ez a Viki, kopasz létére, igen derék czimbora; Laczi nem emlékezett rá, hogy ez a jó fiú az ő czirkulusait valaha zavarta volna.

Mindennek az a nyelvés varro manzell az oka. Ha ez az élő Wheler és Wilson gép nem lábatlanodik ott, minden máskép történik: megértik egymást Tusikával s elválnak mint jó barátok. De a manzell szétnyelvelte őket... És a szegény Tusi bűnhődik most kegyetlenül — papucsban ülve a suton, könyes szemeit szárítgatva... Oh, be megsajnálta!...

Egy pillanatra olyas elhatározás támadt föl Laczi-ban, hogy hazaviszi a báli czipőket, meggyónik Tusinak és fololdozást kér. Azonban az óra már éjfélfelé járt s Tusi most már aligha huzná föl a bűnbánattal visszavitt czipőket. Különbén is jó lesz — gondolta — ezt a czipősikkasztást nem venni most magára. Majd, egyszer, ha így kezdheti ezt a kényes vallomást:

Tudja-e, édes kis feleség, hogy egyszer, lánykorában, elloptam féltékenységből a maga báli czipellőit . . . Addig, míg így nem szólhat, böles dolog lesz erről az esetről hallgatni. Akárkire, de rá nem fognak gyanakodni.

Aczipőtolvaj lefeküdt, de nem lévén rendben a lelkiismerete, nem aludhatott el. A sikkasztott kincset: a czipőket maga mellé tette a párnára és gyönyörködött bennük. Takaros, finom apróságok voltak, de mintha már egy farsangot keresztüléltek volna: meglátszott rajtuk a viseltség némi nyoma. De ily minőségben még kedvesebbek voltak a szerelmes lovag előtt. Elkezdte őket analizálgatni: ez a gömbölyűség fogta körül a kicsi lábak karcos bökáját, ez a merész hajlás simult a finom, keskeny talphoz, itt húzta meg magát az iczipiczi kis lábujj. . . . Laczi addig kukucs-kált a csöpp jószágok szűk belscjébe, míg egészen beléjük képzelte Tusika lábacskaít. Ebből aztán dühös czipőimádás lett. Záporként hullt a csók a czipők atlaszára . . . Utoljára lapos lett a czipő a szenvedélyes csókoktól. Laczi csak azt sajnálta, hogy mért nem csinálják a czipőket ennivaló anyagból, hogy bálványait fölfalhatná.

*

Másnap Laczi elment Tusikához, hogy farizeusi képpel megkérdezze tőle: hogy tetszett mulatni?

Mód nélkül meg volt lepődve, mikor Tusikát — egész váratlanul — igen vignak s kissé álomszuszéknak találta. Látszott rajta, hogy nem sokat aludt, de

nem olyan színben volt, mintha keresztül sirta volna a hosszú éjszakát.

— Hogy tetszett mulatni?

Az álmoszemű, de mosolygó Tusika batizkendőjébe fojtott egy ásítást.

— Nagyon jól, egészen viradtig.

Laczi nagyot bámult... Hát hiába nyomja az ő lelkét egy pár lopott czipő! Ez a leány mégis ott volt a bálban... Laczi olyan elhült képet vágott, hogy Tusika azt hitte: megbántotta gavallérját azzal, hogy nélkülc is jól mulatott. Módosított kissé az első vallomáson.

— Jól mulattam, de maga hiányzott. A póttartalékosom nem vált be egészen. Nagyon kényelmes lovagnak bizonyult. Sokkal jobban szeret ülni s a legyözővel játszani, mint táncolni. Azonkívül a dreisrittben borzasztó... De hát — azért eleget mulattunk. Csak a szegény mama volt megakadva. Tudja, ő is szokott még egyet-kettőt fordulni. A mama most is gyönyörűen tánczol. Valamikor ő volt az elite-bálok királynője. Bizony. Most is olyan könnyű, mint a madár... Tegnap a szegény mama egy lépést sem tánczoltott... Képzelve, egy vándorlegény koldult nálunk az este, és a semmirekellő, *ellopta a mama báli czipőit*. Mikor észre vettük, már minden bolt zárva volt. Biri nénitől kértünk kölcsön egy pár báli czipőt, csak hogy ez meg olyan nagy volt, hogy a mama nem mert benne tánczolni. Félt, hogy elveszíti...

A czipőtolvaj ezalatt fölvetett egy albumot s valahogy belerejtette elvörösödött képét és zavarát... *Hát a mama czipőit csókolgatta ő féléjszakán keresztül!...*

A VÉR.

Nincs édesebb álom az inspekeziós álomnál. Mint ahogy a lopott csókban van a legtöbb fűszer-szám, úgy a lopott álom is a legjobban cső. Nem alszik úgy a török szultán az ő muzsikáló Graham-nyoszolyáján, a bíbájos georgiai lány ruganyos keblére odahajtott fejével — olyan fölségesen, mint én a szerkesztőség nyikorgós, gödrös divánján az alatt az idő alatt, míg az egyik éjjeli távirat után megérkezik a másik. Micsoda szép egy álom volt az, amely a Panama-pör momentumainak táviratai között elringatta lelkemet!

Azt álmodtam, hogy egy asszony csókolt. Azt hiszem, az élet melegebb szakában, mikor még az idő dere nem csipte meg hajunkat, az eséle álom nem

éppen ritkaság; különösen nótelen embernél, aki abban is hasonlít a magános és éhes vadkanhoz, hogy többnyire makkal álmodik.

Hancm az én, inspekziós divánon álmodott rövid csók-regényem nagyon különbözött a többi, hasonló, álombeli kalandjaimtól. Ugy volt, hogy az a nő, akinek az ajka melegét éreztem, a feleségem volt: de nem hasonlított ama nők egyikéhez sem, akiket én valaha ismertem vagy láttam. A feleségem volt, de nem európai asszony. Olyan fekete, fénytelen haja volt, amilyen nincsen a legeziganabb cigány szépségnek sem. A szemei ferdén metszettek voltak, de ragyogók, kedvesek, nevetők; az orra erősen fitoszágra hajló, de esupa finomság; az ajkát nem láttam a bajuszomtól, csak végtelen édességét, nedves puhaságát éreztem.

Ez a csók azonban nem volt közönséges érzéki ingerlés. Az anyaság első, édes, örvendő gyónása volt abban kifejezve, egy hálás, boldog, szinte alázatos vallomás és a teremtés munkájában győzelmes férfiú iránt való hűség és majdnem rabszolganői hódolat. És én megértettem. Az apaság büszke önérzete világosan élt bennem. Kevély elégedettség töltött el s igen leereszkedő, ellágyult hangulatban fogadtam a hódolatot, melyre kiválóan méltónak éreztem magamat... Abban az álompillanatban egy keleti férfi erős, tiszta öntudatával bírtam, egy olyan keleti emberével, aki mindenható szultánja a maga asszonyának, aki sorsának souverain urát, létének egy istenét látja az erőben, hatalomban felette álló teremtésben.

Mikor fölébredtem: ez az álom napokon át motoszkált a fejemben. Egy probléma volt előttem az átálmodott érzés, melyet meg akartam magamnak fejteni. Honnan támadt én bennem, a nyugoti, a civilizált emberben, oly erős, szinte pozitív tudata egy olyan, asszonytartó, keleti férfinak, akinek e kedvencz nő bejelenti az első fiörököst? Erre az intenzív érzésre éber állapotban is úgy emlékeztem vissza, mint valami valósággal átélt, lelki és érzéki emóczióra. Nem pillanatnyi ködkép gyanánt suhant át lelkemen az a pillanat, hanem a megtörtént dolog eleven felujláskép járta át egész fizikai valómat.

Miután őszintén és rezignáltan bevallottam magamnak, hogy az egész világeletem folyásán adott, vett, kapott és lopott csókok között egyetlen sem volt olyan, mely bennem valaha az apát jutalmazta volna: az álmodott szerelmi hála nem alapulhatott személyes remniszczenziákon. Nem volt más mit tenni, mint az *átöröklés tanához* fordulni.

Igen, én azt az érzést, ami egy álomképben anynyira dominálta lényemet, örökségkép kaptam valamelyik ősapámtól, amelyik még Keleten, sátor alatt lakozott — boldogitva egy féltuczat ferdeszemű szépséget, közöttük azt az én ősanyámat is, aki egyszer egy hosszú, szenvedélyes csókban hálásan köszönte meg az első anyai örömet. Mindkettőjüket megrázta akkor egy hatalmas érzés ereje . . . és én, ott aludva a szerkesztőség kopott bőrdivánján, ezer és egy néhány száz év múlva újra átélem azt az indulatot, amelytől egymáson gyönyörben vonaglott az a két

szív, amelynek parányai rég elvegyültek az ázsiai puszták lutóhomokjával . . . kivéve azt az egy parányt, amely az átöröklés folyamatán, az ősöknek és utódoknak egymásba folyó véreben lesodródott egész hozzám, itt keringett a véremben és a Panama-pör korszakában egy éjjeli szerkesztés álmos órájában, belejutva agyam valamelyik tekerésébe, ott lelujította azokat az érzéseket, amik egykor az altáji síkság egy fehér sátra alatt ősapám és anyám nervusait, zsigereit, vérét, agyát át- és áthatották.

Igen, egy parány van bennem a régi, barbár nomád, kis kényútból és én, a nyugati ember, aki jól dresszirozott alkotmányos polgár gyanánt húzom a civilizált élet jármát: mindannyiszor kóbor, szabad, ázsiai urnak érzen magamat, alkányszor az az ősparány át fog vonulni agyamon és dirigálni ottan. (Ha feleségem lesz egykor és ha papucs kormány alá kerülök: házi lázadás lesz mindannyiszor, mikor ez az ősparány szabja meg vérem mérsékletét.)

*

Minél inkább megfigyelem magamat, annál világosabb bennem az a tudat, hogy tulajdonképen — én nem is vagyok *én*, hanem egy sereg, előttem élt, olyan ember maradványa, akikhez engem az idők végtelenjébe visszanyuló, vérségi kötelék fűz. Ugy találom, hogy én valami emberi mixtum compositum vagyok, amibe össze van keveredve a megszámlálha-

tatlan elődök vérmérséklete, jellemvonása, erénye, bűnc, rögzött szokása, szeszélye, ideái, rögeszméi, szelleme és butasága.

Minden őszám hagyott reám valami domináló fizikai vagy morális sajátságot a magáiból és azok közül hol egyik, hol másik kerül felszínre mivoltom élettani proceszszusában. Abban az élénk vörös, rejtélyes folyadékban, amelyet szivem örökös hullámzásban tart és amely az élet melegét pezsgí, löveli szét testem régióiban — mindaddig, míg egy hirtelen, hideg lehellet a halál csontszájából — ocsmány, fekete sárrá nem hűti; ebben a forró eleven vérben ott uszkálnak a hajdan-előttem élt, porrá vált hozzám tartozók ősrégi, élő parányai és amikor azok agyannak tekervényeiben ráhatnak ezek idegeire: az én normális, polgári én-em meglepetve látja, hogy mint érvényesül mellette egy új emberi lény, amelynek egészen más az izlése, passziója, világnézete, akarata, vérmérséklete.

Czivilizált ember vagyok, tehát nagyra becsülöm a rendezett viszonyokat, az okszerű időbeosztást, a pontosan betartott ebédeket, a szabályszerűen kituttalt havi honoráriumokat, egy szóval: pedáns bürokrata vagyok az ujságírói bohém-élet közepett is . . . Hanem — nem tehetek arról, hogy valamelyik őszám valaha Hiripíhez hasonló életmódot folytatott s lényének egy parányában reám hagyta ezt a tulajdonságát. Ha ez a parány előkerül véremnek árából: akkor megszáll a csavargás, a világgámenés emésztő, lázas vágya és, ugy szólván, galléron kell

önmagamat ragadnom, hogy el ne vigyen Hiripi ördöge.

Máskor meg a világ leghidegebb, legjózanabb fejével írom másnapi cikkét a lapnak — a valutáról vagy az elkeresztelésről: egyszerre csak, mint az őszi szél az erdőn, átsuhan a lelkemen valami bús melancholia; a legközépkoribb romanticizmus vesz erőt lényemen, megátalkodott módon kezdek epekedni, a hangulatom olyan lesz, mint valami régi hárfa, amelynek hurjai maguktól megrezzenve adnak tompa fájó hangot . . . Pedig nincsen bennem egy borsószemnyi poézis, hanem bizonyosan élt valaha egy éhenkórász, bársonysüveges, középkori magyar troubadour, aki reménytelenül koptatta az őszi éjben elgémberedett ujjait a vedlett koboz-hurjain a várkisasszony ablaka alatt. Ennek a szegény bolond ösömnek vigasztalan mélabuját érzem én át újra száz esztendőök multával.

Vannak pillanatok, mikor erős vágyat érzek magamban, egy kis parázs vérontásra. Egy nem tetsző szó miatt odakapok a baloldalomhoz, mintha kardnak markolatát keresném. — Azonban az óralánczom fityegőjénél egyéb nem akad a kezembe . . . Valamelyik tisztelt elődöm bizonyosan olyan uri ember volt, aki mindjárt kardot rántott, mihelyt észrevette, hogy játszó kompanistája hamisan veti a kockát. (Lehet, hogy ő játszott véletlenül hamisan és pengével akart rehabilitálódni.)

Néha iszonyu tutyimutyiság száll meg, véghetetlen testi, lelki petyhüdtség. Ilyenkor esküt mernék rá

tenni, hogy egyenesen leszármazottja vagyok annak a történelmi Anyámasszony Jóskának, akinek a feleségét elrabolta a tatár s aki a válságos pillanatban sajnálkozva nézett a könnyelmű mongol után, mondván: Szegény tatár!

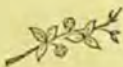
Megtörténik, hogy egy végtelennek tetsző, viharos deczemberi éjszakán, mikor a szél ostorától megkorbácsolt légdémonok dühökben fogcsikorgatva járnak a tánczot házikóm körül s az egyik a kéménylyukon üvölt be, a másik ököllel döngeti az ablakot, a harmadik az ajtót rugdossa: felriaszt e pokoli tombolás.

Felülök ágyamban s félálomban mormogok valamit, szavakat, amiket nem értek s amiknek mégis mintha valami titkos, mely jelentőségű lenne. Egyszerre magikus köröket kezdek vonni magam körül, s bizonyos buta exaltációtól megszállottan konokul akarok valami örült lehetetlenséget. A szoba dermedő hidege hirtelen magamhoz térít. Kezd világos lenni előttem, hogy én az imént mágiával foglalkoztam: gonosz szellemeket akartam elparancsolni vagy jó lelkeket idézni... Hát ez a romantikus hóbort, középkori babona hogy ütött én hozzám, hozzám, a századvégi materialistához... Nem máskép, mint örökség gyanánt. Valahol valaha bizonyosan megégettek egy hosszúsüveges, feketetaláros, eszelős bűbájost — az ördöggel való czimborálás czimén; hamvát a szélbe szórták, de kificzemult agyának egy korpuszkuuma itt kísért az én fejemben.

Egyszer-egyszer megszáll valami végtelenül keserű, daczos, lázadó búsmagyarság s ilyenkor előttem Eötvös Károly maga is — elpuhult renegát, kurucznek ros-

szul maszkirozott labancz. Ilyen pillanatokban nem merek tollat fogni kezembe, nehogy felségsértésnek legyek elkövetője... Pedig olyan loyális adófizetője vagyok ő felsége kormányának, hogy holtom után kitömhetnének s minta-polgár gyanánt mutogathatnának. Hanem ugy kell lenni, hogy valami vérségi közöm van azokhoz az ősökhez, akiket a császári hadsereg nagynevű tábornoka: Caraffa az eperjesi piacon karóba huzatott. Ennek a vértragédiának egy élőtanuja, egy emberi parány itt lázit a vérembe koronkint...

A vér különös egy folyadék, Valóban különös! Folyásában ott ring, ott él nemzedékek öröme, kinja, szenvedélye, akarata, vétké és virtusa... Nem tudom, a lélek halhatatlan-e? A vér bizonyynyal az, mert örök folyásán, amint generációról áthullámszik generációra, benne él az emberiség egész sorozata.

KÉT TÁVIRAT.

Isztiméri Sebestyén házában annyi a cseléd, hogy elég lenne udvartartásnak egy dúdec német herczegségben. A sokceselédű úr mégis maga szalad a táviró-hivatalba. Nem akarja másra bízni, a mit villámszárnynon akar utnak indítani. Nem mintha féltett titka lenne (a hány ismerőse szemközt jő az utcán, annak mindnek meg kell tudni: mi fog a dróton világgá repülni), de mert az a kevély becsvágya, mely ma hajnaltól datálódik, senkit sem tart, önmagát kivéve arra elég érdemesnek, hogy e büszkeség tárgyának hrvivője legyen.

A táviró-hivatalban épen sok a feladó. Minden asztal, minden toll, minden kalamáris el vagyon foglalta. Isztiméri Sebestyénnek várakoznia kell. Ideges izgatottságban, hajószító türelmetlenségben fixirozza az előtte sürgönyzőket.

Nem érti, hogy mit fontoskodnak sürgönyeikkel ezek az emberek! Hát van, hát lehet a világon, az

övén kívül más esemény is, mely érdemes arra, hogy a villám vigye tovább?

Ezek a börzei megbizottak az ő tőzsde-hireikkel, ezek a zszurnaliszták az ő politikai tudósításaikkal csak hiábavaló dolgokat mivelnek. Az, hogy a börze két nap óta a fején tánczol; az, hogy a kormány leköszönt — jelenthetnek ugyan valamit . . . de az ő jelenteni valója mellett szóba sem jöhetnek.

A börze nem először járja a bolondját, a kormányválság is elkoptatott, unalmas dolog már . . . de az most történik meg a teremtés óta legelőször, hogy Isztiméri Sebestyénnek «idősebb» nevet kell felvenni, miután a gólya beállított az «ifjabb»-al.

A kiterjedt Isztiméri-familiát, ezt a «csupa lány» családot kell tehát értesíteni, hogy megjelent a nemzetségnek várvavárt megváltója: az egyetlen Isztiméri úrfi. Nem száll leányágra az Isztiméri-czímer pelikánjának rózsás koronája. Trónörökös született.

Azonban a nemzeti dinasztia tagjainak várnia kellett addig, a míg Kohn Mór meginformálta Kohn Jakabot, hogy mennyit estek dél óta a papirok. Csak mikor Kohn Mór készen volt a maga Hiób-hirével: akkor állhatott elő Isztiméri a familiához szóló, örvendetes kiáltvánnyal.

A szövegezés nehezen ment. Egyik üres lapot a másik után rontotta el. Nehéz volt eltalálni azt a hangot, azt a stilt, a mi eléggé méltó a regisztrált eseményhez.

Egyik szöveg túlságosan szófukar és rideg, a másik meg áradozó és szentimentális volt; egyikből túl-

erősen kiérzett az apai kényesség, másikában pedig sok is volt a bizalmasság.

Sokkal könnyebb egy trón elfoglalását, mint az első izben való apaságot proklamálni.

Isztiméri végre azt hitte, hogy talán mégis eltalálta a leghelyesebb formát, a mi nem mond sem sokat, sem keveset s a mi minden Isztimérijt eléggé fölemel a nagy esemény színvonalára. . . . A végleges szövegzés így hangzott:

«Zsenni ma reggel öt és fél órakor fiut szült. Az anya sokat szenvedett és nagyon elgyöngült, de mindenért kárpótolja a tudat, hogy fiut adott az Isztiméri családnak. Fiam valóságos Isztiméri: kemény feje van és fekete szeme. Kicsit gyöngye, de majd megérsődik a két dajka tején. A neve Pál lesz. Huszadikán kereszteljük. Jöjjetek, lássátok és szeressétek, mert ő a mi családunk mindene: az egyetlen fiu-Isztiméri.

Sebestyén.»

Isztiméri úgy gondolta, hogy már ennél kevesebbet távirni vétkes szófukarság lenne az érdeklődő atyafiság iránt. Aztán ez a legkevesebb kommentár, a mi megillet egy ujszülött Isztiméri gyereket. . . . A mi nincs még meg a táviratban: azt majd a keresztelő napján tudja meg a rokonság. Addig hadd legyenek kíváncsiak leendő Isztiméri Pálnak orrára, fülére, szájára s egyéb, táviratban nehezen elsorolható, testi tökéletességeire.

Isztiméri a beírt lapot odavitte a rácsozattal elkerített feladási helyhez. A mint behajolt a korlát nyílásán: a szolgálati asztalnál egy fiatal nőt látott. Ez a nő látta Isztimérijt belépni s a fogalmazással jó so-

káig vesződni, de Isztiméri csak most pillantotta őt meg. Ezért nem egyenlő lelki állapotban álltak szemben egymással a rácsozat két oldalán. A nő halvány volt, de nyugodt . . . a férfinak minden vér a fejébe szaladt s a megzavarodott ember bamba habozásával állt helyén, ügyetlenül tartva kezében a papirt.

A távirónő úgy nézett az elpirult férfirra, mint száz más olyan feladóra, a kik itten egymást sűrűn követik. Talán még közönyösebben, mint a többi, egyszer látott, idegen arczra. Ez a túlzott közömbösség volt az árulója, hogy a nő is meg van illetődve; de azért a nyilvános hivatalokban működők kipróbált nyugodtságával vette át a lapot s gépiesen, szinte unatkozó egykedvűséggel fogott a szavak megszámlálásához.

A lap fölé hajlott arczból csak a fehér, sima homlok látszott, mely fölött a fényes, szőke haj ketté volt választva s egyszerűen simára fésülve . . . Mikor a sorokon végigfutó irón a „ham” szóhoz ért: a tiszta homlok fehérségében égő pirosság lángolt fel.

Isztiméri Sebestyén látta ezt a fellobbanást s ráismert a gondolatra is, mely a lángoló homlok mögött e pillanatban támadt . . . Most ő sápadt el, mint a kit egy ki nem mondott, néma vád egyszerre a lelkén talál s mint a ki nem tud mentségül felhozni semmit, de semmit.

A nő elkészült az olvasással. Mikor fölemelte arczát: halvány volt, mint azelőtt s a nélkül, hogy rá nézne a férfirra, olyan hangon szólott, mely üzletiesen száraz akart lenni, de a mely természeténél fogva lágy és kedves vala.

— Hatvanhat szó . . . A cím még hiányzik.

Isztiméri nem értette a szavakat; ő csak a hangot hallotta, mely valaha oly édesen csengett fülébe. Ez a rég nem hallott ismerős hang egy pillanatra feledtette véle apai hiúságát s lelkében az elaltatott emlékek egész raját rebtentette föl.

A távirónőnek még egyszer kellett ismételni:

— A cím nincs fölírva.

Most szemé közé nézett a férfinak. E fényes, okos, szürke szemek tiszta hidegsége lehütötte Isztiméri érzélgős megindulását. E szemek azt mondták neki: Mit állsz itt annyit? Én nem ismerlek többé. Akarom, hogy te se ismerj. *Végezz és menj Isten hírével . . .*

Isztiméri röstelni kezdte, hogy így zavarba jött. Egész természetesen akart beszélni, de bizonyos meghunyászkodó alázatosság kierzett a hangjából:

— Több cím alatt akarnám a sürgönyt föladni.

— Tessék följegyezni.

A nő visszaadta a lapot, elfordult és teendői után nézett . . . Isztiméri elkezdte fölírni a legközelebb álló Isztimérik neveit, de nem jutott eszébe fele sem azoknak. Mindig csak arra a tekintetre gondolt, a tiszta, hideg szürke szemek tekintetére s boldog apasága daczára igen nyomorultnak érezte magát e pillanatban.

Elégedetlen volt magával, de megbánás nem bántotta. Inkább azért tett szemrehányást magának, hogy miért kellett neki magának és épen akkor idejönni, mikor az a lény van itten, a kiről azt hitte, hogy vele az életben soha többé nem fog találkozni . . . Aztán minő találkozás! Egymás elé dobta őket a vé-

letlen és ő, Isztiméri, a ki oka e nő boldogtalanságának: elköveti azt a megalázó kegyetlenséget, hogy elolvastatja véle saját boldogsága, apai büszkesége kérkedő bizonyítékát.

Isztiméri sietett menekülni e helyről. Lesütött szemmel, alázatosan kullogott vissza még egyszer a rács-hoz. Nem mert többé a nőre nézni . . .

Mikor a távirónó a bankjegyből visszajáró pénzt leszámolta Isztiméri elébe, ennek szemei rátapadtak a keskeny, fehér kézre, a minék rózsás, karcu ujjait egykor végig-végig csókolta . . . Az egyik ujjon arany karika gyűrű volt.

Isztiméri fölélegzett a gyűrű megpillantásakor . . . Ah, tehát ő is! Tehát nincsen elhagyatva! Van társa, védője, vigasztalója, a ki feledteté véle *azt a multat*, a ki uj lángot gyújtott a régi szenvedély hamvában s friss rózsákat fakaszt e halvány arczon . . . Ki lehet az a férfi, a kinek ez a büszke nő *még egyszer* tudott hinni?

Isztimérit most már a kíváncsiság bántotta. Már megfeledkezett arról, hogy ő e nő ellen annyit vétett, a mennyit csak véthet önző, haszontalan férfi — hívó, odaadó leány ellenében. Nem saját hitványsága áldozatát látta többé e nőben, hanem csak a nőt, a ki egykor szerette őt s a kinek az ujján most egy más férfival való viszony nyílt zálogát látja . . . Semmi joga nem volt többé e nőhöz, de hiuságának visszategett, hogy másnak van hozzá joga.

Isztiméri, mialatt pénzét összesöpörte, a felett tündődött, hogy ne szóljon-e pár, nem hivatalos szót az egykori kedveshez. Talán meg is teszi, ha egy hir-

lapiró, kinek sürgős a dolga, elébe nem furakodik. A nő az új feladóhoz fordult s Isztiméri ő rá nézve nem létezett többé . . .

De mikor már Isztiméri messzejárt s a távirónő elkezdte lekopogtatni az apai kérkedés kiáltványának szavait: a munka közepén elhagyta ereje . . . Senki sem volt jelen a teremben. A távirónő ráhajolt az asztalra, két keze közé fogta homlokát és sokáig maga elé nézett. Nem gondolt semmire, csak átengedte magát valami nehéz, tompa, rezignált érzésnek . . .

Isztiméri nem jól következtetett a karikagyűrüből. Ennek a nőnek van *társasága*, de nincs *vigasztalója*. Ez a nő azok közül való, a kik, ha egyszer boldogtalanok, mindig *azoké* maradnak. Férjhez ment, mint a hogy védelem nélkül álló, *megcsalt*, szegény leányok szoktak menni olyan férfiakhoz, a kik megbocsátnak egy ballépést, hogy kapjanak egy asszonyt, a ki mellett kényelmesebb az élet.

*

Ötöd napra Isztiméri ismét ott volt a sürgönyfeladóban, de nem az az Isztiméri, a ki apasága büszke örömét hirdette a világnak. Ez nem a kevély apa volt.

Öt nap alatt tiz évvel megvénült. Homloka sápadt, halántékai gödrösek, arcza gyürődött, szemei ólomkarikások voltak. Szája két szöglete mellett ott volt az a lefelé nyuló, mély redő, a mit erős, folytonos fájdalmak görcsös vonaglásai hagynak maguk után.

Senki sem volt a feladóban. Isztiméri odament az egyik, üres fogalmazó asztalhoz, elővett egy papirlapot s üres tekintettel bámult a semmibe.

Egy sürgönykihordó ment keresztül a termen s kétszer is visszanézett Isztiméri görnyedt, szájalmas alakjára; nyilván részegnek nézte ezt a tehetetlenül bá-méskodó embert, a ki, úgy látszott, nem tudja hol van, miért jött, mit akar?

Isztiméri végre ráhajolt a papírlapra, nehezen, minden szó után megállva, írta meg a rövid szöveget s. oda vitte a rácshoz.

Nem mutatott semmi meglepetést a felett, hogy *azt a nőt* találja ismét szemközt magával. Öt nappal ezelőtt ez a találkozás kinos egy pillanat volt. Úgy érezte magát, mint a gonosztévő, a kit, mikor már megszokta a teljes biztosságban élest: akkor lódítanak bírása és elfeledett áldozata elé.

Most úgy állott ottan, mint egy megvezeklett bűnös, a ki oly súlyosan lakolt s a bűnhődésben úgy megtört, hogy kihívja a szájalmat.

Átadta a távirat szövegét.

«Zsenni ma éjjel gyermekágyban meghalt. Kis fiam csak egy órával élte túl az anyját. Jöjjetek el a temetésükre.»

A mint a távirónő a temetésre hívó sürgöny szavait számlálta: egyszerre csak meleg köny futotta el a hideg, tiszta szemeket. Egyik csepp a másik után hullott Isztiméri sürgönyére . . . Az áldozat szive megindult a bűnös bűnhődésén. Megsíratta azt az embert, a ki most már épp oly boldogtalan, mint ő . . .

Isztiméri látta e könyeket, szólni akart valamit, de torkát erős felindulás szoritotta össze . . . Elfordult, neki támaszkodott a korlát rácjának s izmos, nagy teste elkezdett reszketni.

REGÉNY AZ ÉJSZAKÁBAN.

I.

Gelenczei Péter, országos képviselő, éjfél után öt órakor kissé megviselt állapotban vetődött haza garçon-lakásába, mely ott volt egy dunaparti bérlház harmadik emeletén. A fejében valami ambuláns fájdalmat érzett, ami minden pillanatban változtatta helyét, mintha azt kerésné az agytekeresek között, hogy hol lehetne magát legkényelmesebben megfészkelni. A torkában is bántotta valami; mintha abban folytonosan sűrű fátyol szövődött volna, amit, hogy levegőhöz jusson, minduntalan keresztül kellett szakítani. A ballábában pedig azt érezte, hogy bőre alatt hangyák mászkálnak, csontjai pedig most vannak növőben.

Mialatt a sötétben a gyufatartót kereste, e különböző rossz érzés okát akarta önmagával megértetni.

A vándorló főfájás bizonyosan onnét van, hogy nyitott kocsiban, izzadt fővel jött át a lánczhidon, amit örökösen hideg szelek söpörnek. A torka azért fátyolos, mert a pénzügyminiszter gyalázatos szivarokat

gyártat — bizonyosan penészes dohányból. A lába pedig a három emelet lépcsőit sinlette meg.

Ez elég elfogadható magyarázat lett volna, a képviselő ur lelkiismerete azonban nem vette tudomásul. Azt vetette Gelenczei szemére, hogy: minckint ittál anynyi jégbe hűtött Mumm-öt, minckint keringőztél annyit azzal a colombine-nel, akit éjjél előtt operahölgynek tartottál, s aki éjjél után trafikos kisasszonynak leplezte le magát.

Már ez az emlékeztetés is elég kiméletlenség volt ugyan Péter ur lelkiismeretétől, de a malicziát egész odáig vitte, hogy kellemetlen módon emlékeztette őt a holnapi napra is . . . a holnapra, a mikor ő neki a képviselőházban el kell mondani azt a szűz beszédet, amire már fel van iratkozva, aminek meghallására már tegnapelőtt feljött a kerület több, erős oszlopa, de amely beszéd még kezdetleges konstrukciójában összeszedhetlenül szétszóródott fejében az éjjél.

A honatyasággal járó erkölcsi felelősség terhét e pillanatban súlyosan érezte. Agyonnyomóan nehezült lelkére a kérdés, hogy — mi lesz holnap ő vele? Ha ködös fejjél lefekszik, elaluszsa az ülést. Ha neki ül a beszéd megszerkesztésének: abban, amit fájós, nehéz fejből nehezen kieroszakol, aligha lesz köszönet . . . Mit tegyen?

Egy levelet pillant meg az éjjeli szekrényen. A postabélyegről látja, hogy egy harmadrendű nagynénitől származik. Érdektelenül töri föl. A vén társalkodónő roppant körülményességgel s fölös kimélettel tudatja, hogy a drága nagynéni tulságosan sok farsangi fánkot

talált a mult vasárnap beszedni s ma már ott van, hogy meg is gyóntatták.

A harmadrendü nagynénitől Péter urnak nincs semmi várni valója és így semmi önzés nincs abban a hirtelen támadt elhatározásában, hogy a reggeli vonattal a néni betegágyához utazik. Senki sem fog megütközni azon, hogy ily szomorú körülmények között a szólásra jelentkezett képviselők sorából a nevét törölteti.

Valaki kopogtat. Talán már jön a távirat is, hogy a végzetes farsangi fánkok befejezték tragikus hatásukat.

A távirat-kihordó helyett azonban két ur lép be a lakásba, akik közül az egyikről Péter ur azt hitte, hogy e pillanathban a nyáki hóban didergő Budapesttől háromszáz mérföldnyire — valahol a bájos olasz Riviera ultramarin ege alatt időzik.

A váratlan találkozás tüntető üdvözlése, első, zavaros szóváltásai után beállt az a pillanat, amikor a találkozó nem tudják, hogy folytassák a túlzogatottságban megfeneklett társalgást. Péter ur csak most kezdte megfigyelni messzünnen jött barátját; betegen látta őt utoljára, de mai alakja — árnyéka a réginek. Csontig lefogyott, sárga arczára annak a tompa csüggedtségnek kifejezése van ráörögzítve, ami oly szánalomra méltó alakokká teszi azokat a nagy betegeket, akik tudják, hogy napjaik meg vannak számlálva. A ruha, a mi e csontbőr alakról siralmas ráncokban lógott le, valamikor egy telivér, nagyuri dandy finom eleganciájának volt ékes bizonyossága; most, végső kopott-

ságában, piszkos elviseltségében szomoruan tanuskodott amellett, hogy viselőjére nézve nem léteznek többé társasági konvencienciák s hogy kétségbeesett cinizmussal adta oda magát a fel nem tartóztatható, bizonyos végelpusztulásnak.

Péter ur fejéből e látványra elpárolgott a mámor és egészen ellágyult.

— Jól esik, hogy újra látlak, de nem tudnám a doktorodat megdicsérni, amiért haza engedett. Hiszen mi most vagyunk a második tél derckán.

A beteg férfi szája körül két, mély redő támadt; ez mosolygás volt, de gúnyos és ingerült. Egy kézmozdulattal kísérté, amely ezt mondta: Mindegy már!... Aztán egész szárazon, közönyösen beszélt:

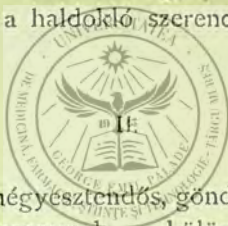
— Képzelheted, barátom, hogy nyavalyás szívemmel nem azért kocsiztam a vasúti állomástól egyenesen Károlyhoz és te hozzád és másztam meg előbb két, aztán három emeletet, hogy adj istent mondjak éjszakának idején. Szükségem van reátok. Kérlek benneteket, kísérjete el a lakásomra. Négy évvel ezelőtt irtam egy ostoba végrendeletet, amit azóta okom volt megbánni. Hazajöttem, hogy e rendelkezést megsemmisítsem és másikat készítsek. A dolgot még ma éjjel el akarom intézni, mert úgy érzem, hogy nálam már nem a napok, de az órák vannak megszámlálva. Az uton már éreztem, hogy amint lefekszem: a belső masina felmondja a szolgálatot. Ma éjjel akarom elintézni a dolgot. Gyertek hozzám — tanunak.

Péter ur hevesen tiltakozott a megszámlált órák ellen s barátja vállait tapogalva — biztosította őt,

hogy ős óta sokat erősödött. A beteg ember arczán újból jelentkeztek az ingerült, gúnyos redők.

— Kérlek szépen, pajtás, ne játszunk most komédiát. Inkább siessünk, mert perczről-perczre jobban érzem, hogy az én dolgom nem türi a halogatást. A kocsi lenn várakozik.

Péter ur másik éjjeli vendégére, Károly urra nézett, egy miniszteri titkára, a kit egy órával ezelőtt a redoutban látott egy dominó oldalán. Károly rendkívül meghatottnak látszott s a szemeivel Péter téli kabátja felé integetett — biztatva, hogy ne szaporítsa a szót, vigyék haza ezt a haldokló szerencsétlent.

Miminek egy négyéztendős, gondörhaju, gödrösállu, pufókképü kisasszonynak — különös látása volt. Az történt, hogy Kokó, a citromsárga-farku, fehér papagáj és Kuzkusz, az angorai macska, szerepet cseréltek.

Kokó papagáj szaladt ugyanis négy lábon és rémulten a haragos szakácsné elől, aki seprüvel kereste az üldözött állaton a kamarából eltűnt tejszint, Kuzkusz, a macska pedig, sárgaréz lánczczal a lábán lógázta magát a nagy sodrony-kaliczka hintázó drótkarikájában s rikácsoló hangon «tolvaj»-t kiáltott a perzekvált Kokó után. Máskor ez mindig megtordítva esett meg.

Kokó árkon, bokron, az az hogy — szófán, kánapén, puffon keresztül ész nélkül menekült a vészter-

hes seprű elől. Mimi azivszorongva nézte a válságos helyzetet és bár meg volt győződve, hogy Kokót ártatlanul üldözik, hiába akart, nem tudott a kedvelt madár érdekében egy jó szót se mondani. Kis szive végtelenül aggódott, de egy hangnak sem volt ura, hiába erőlködött rákiáltni a haragvó szakácsnéra:

— Ne bántsa Kokót. Kuszkus ezte meg a tejet.

Kokó helyzete minden pillanatban kritikusabbra vált. A szakácsné egészen sarokba szorította. Nem volt menekvés sem jobbra, sem balra. A seprű már-már lecsapott rá. Mimi reszketett a kedvenczért.

A megszorult Koko ekkor neki rontott annak a vizeztartónak, amiben arany és ezüst kis halak viczkándoztak. Az aquarriumot a poham feldöntötte, az üvegtartó leesett, roppanva tört darabokra, a víz szétfolyt a szőnyegem, az aranyhalak száználmasan vergődtek, hánykolódtak a földön, a szakácsné felsikoltott, Kuszkus ördögi módon kaczagott a jelenethez . . . a boldogtalan Kokó pedig lucskosan és kétségbeesetten felugrott az ablakba és — a második emeletből — levetette magát az utczakövezetre . . .

Mimi szivdobogva riadt föl a rémes álomból s ott találta magát kis ágyában, a négy, zöld zsinórból kötött háló-fal között. Sem Kuszkusznak, sem Kokónak, sem a seprűs szakácsnének nem volt se hire, se hamva. Sötét volt az ágy környéke, de a kályha eleven, pattogó zsarátnoka egy széles vörös fénycsikot bocsátott egész a gyermekágyig.

Mimi felült az ágyban s kerekre nyitott szemcivel hol ezt a fénysávot, hol a szoba sötét részeit kém-

lelte. A Kokóért kiállott félelemhez most az a nyomasztó aggodalom is járult, hogy ebben a sötét szobában ő magára van hagyatva.

Ijedt, bizalmatlan hangon szólította Kittit, a gondviselő bonne-t. Most meg a saját hangja ijesztette meg, amely olyan idegenül csengett e néma sötét-ségben és amelyre nem jött semmi válasz abból az irányból, ahol a bonne ágya állott.

Mimi még egyszer, de most már jóval félénkebben kiáltott s állapotának őszinte bevallásával akart hatni a láthatatlan gondviselőre:

— Mamzell, Mimi fél! Mamzell gyújtson gyertyát! Vegye Mimit magához.

Ennek sem lett semmi fogantaja . . . Aztán mind rezignáltabb, gyengébb, panaszosabb hangon sürgette a mamzellt gyors segítségnyújtásra. De mindig megátalkodott némaság követte szavait. A szoba másik, sötét sarkából fehérén előtetsző ágy félelmes, mozdulatlan hallgatagságba merült.

Mimi reményvesztetten bámult a kérlelhetetlen ágy felé. Az a választás állott előtte, hogy vagy sirásra fogja a dolgot, vagy kimászik az ágyból és felkölti a mamzellt. Mimi tapasztalásból tudta, hogy hasonló helyzetben a sirással nem sokra lehet menni a mamzelnél, ellenben mindig czélt ért, amikor a takarót leczipálta róla. Mellőzte hát a sirdogálást és az önszegély erélyesebb módjához nyúlt.

Mimi talpra állt az ágyban s belevágva kövér ujjait a zsinór-hálózatba, elkezdte e lyukas bástyát megmászni. Először az egyik oldalon fölmászni, aztán

a másikon leereszkednie kellett — az ágyhoz tett székig, amin a levetett ruhácskák feküdtek. A gyerekek vaktában kapaszkodott s csak úgy taláломra keresett lábujjaival valami támpontot. Nem volt valami könnyű feladat a zsinór-falat áthágni; a lepottyanásra minden pillanatban kész alkalom nyilott. De mintha láthatatlan kezek nyultak volna a kis leány kövér karocskái alá, minden nehézséggel diadalmasan megküzdött s egyszer csak a földön állott.

Ingecskéjét fölfogva a mamzell ágya felé tapiskált s megragadva a paplansarkát, költögetni kezdte az alatta föltételezett, néma gondviselést.

— Mamzell . . . vegye föl a Mimit!

A mamzell meg se kukkant. Mimi két kézre fogta a takaró csücskét és addig húzta-vonta, míg a paplan lecsuszott az ágyról, s a gyermek látta, hogy egy csöpp mamzell sincs odafönn az ágyban.

III.

Az ágy oly érintetlenül, simán állott ottan, ahogy fölvetették. Ha Mimi le tudja vonni e tény konzekvenciáját, tisztában lett volna azzal, hogy a mamzell — abban a momentumban, amint őt — Mimit — a szokásos módon álomba mesélte, megszökött a szobából. Az ágy elibe dobott angolsarku czipő meg a mellett tanuskodott, hogy a mamzell lábbelit is váltott.

Tette ezt a mamzell azért, mert az angolsarku

czipő nem alkalmas a tánczhoz. A bonne pedig e pillanatban lélegzETFogyásig keringőzött Bálint, a kulcsár karjain — a cselédszobában. Az egész szolgáloményzet ott farsangolt ma együtt. Egy vörös orru, kopott zenész, akit egy üveg pezsgővel, egy marék finom szivarral, egy tányér hideg sülttel csaltak le a padlásszobából, a bevett italtól félig már elázottan — kriminális módon reszelt egy hegedűt. A keserves muzsika mellett rogyásig tánczolt az első emelet uri cselédsége. A kövér szakácsné, aki három forduló után, félig megolvadva dőlt ki a megbomlott nép sorából, a kis benyilóban a buffettet kezelte s az uraságtól lopott peccó theát forrta folyton, oly sűrűn itatva a tánczban elfúlt, pihenő párokat, hogy utoljára valamennyien szélütéses képpel támolyogtak a gőzfürdő melegségű szobában. A kulcsár és a kocsis lenézték a theázókat s felváltva nyakalták az uraság pezsgőjét, malagáját vizes palaczkokból. Valamennyi cseléd pogányul szivarozott, csak a bonne szitt török cigarettát.

A vig társaság úgy számított, hogy a méltóságos asszony legfőlebb éjféli után négy órakor kerül haza az álarczos bálból, ahová a komornával szökött tizenegy órakor. Ő méltósága azt hitte, hogy egy lélek sem tudott arról, mikor ő a sötét lépcsőn a komorna karján lábujjhegyen lesurrant s incognito elhagyta a bérházat.

Öt percz mulva minden cselédje tudta, hogy — megszökött a macska; nosza — czinczogtak is mindjárt az egerek. De mennyire czinczogtak! Ami egy

hanyagul vezetett uri ház pinczéből, konyhájából, ebédlőszekrényéből könnyű szerrel ellopható, az tiz percz alatt mind el volt lopva. Akkor aztán — állt a bál s a cselédség torkig zabált a drága, finom enni- s kortyolnivalókból.

Mialatt a Kugler-féle thea-süteményen rágódtak, megrágták a méltóságos asszony jóhírét is. Ő előttük különben régen nem volt jó hire az asszonynak. E tekintetben csak annyiban volt közöttük véleménykülönbség, hogy némelyek szerint három, mások szerint négy szeretője volt azóta ő méltóságának, mióta az istenadta méltóságos ur elvitte a beteg szívét gyógyulni a tenger mellé. Afélől meg mindnyájan bizonyosak voltak, hogy ma éjjel azzal a dragonyos főhadnaggyal mulatozik a bálban, akit a saját apja kértére helyeztek el innen Bécsbe három héttel ezelőtt. A főhadnagy ur mamája félt, hogy a botrányig nyílt viszony miatt, mely a főváros legkönnyelműbb szép asszonya és a tiszt közt szövődött, a fia elveszit egy kitünő partiet, egy született herczegnőt, akit a dragonyos számára nevelnek a zárdában.

Ezt a főhadnagyot ma este a ház körül látták a cselédek ácsorogni. Nem nehéz kitalálni, hogy mi hozta le Bécsből? Az asszony az ő kedvéért szökött ma ki a házból. Hej, hogy fogják ma azok világot élni!

A szakácsné, aki az iszonyu sok theától a rendesnél is butább volt ma, azt vetette ellen, hogy — de hiszen velük van a komorna. A naiv lelket viharosan kinevette a banda. No bizony, mintha a komornák

nem azért lennének, hogy egy huron pendüljenek az asszonyaikkal. A komornát jól bepecsézgették s lerázzák a nyakukról.

IV.

Míg a cselédszoba így ítelt az urnő felett: Mimi az egész gyerekszobát felkutatta, hogy a mamzellt megtalálja; még a fáskosár fedelét is fölemelte, vajjon nem rejtőzött-e oda az ő lakótársa. Végre meggyőződött róla, hogy egészen magára van hagyatva.

Ekkor le akart ülni a kályha mellett a földre, hogy jól kisirja magát a dezentor mamzell miatt; de az ötlött kis fejébe, hogy ha már mamzelleje nincs is, de még mindig van egy szép, finom mamája, aki ugyan nem oly bizalmas vele s nem áll hozzá oly közel, mint a vele egy tálból evő, vele együtt játszó, lakó Kitti, de aki neki, Miminek, néha mégis nagy jóakarója, mikor, teszem, kiviszi őt magával kocsizni, vagy mikor megtraktálja őt Kuglernél tejhabos csokoládéval. Teljes elhagyatottságában azt gondolta Mimi, hogy fölkeresi ezt a szép, jó mamát, elpanaszolja neki Kitti hűtlenségét és az éjszakára ott vonja meg magát.

Igaz, hogy ama ma messze lakott a gyerekszobától. Négy terem esett közbe, amik közül egy-egy legalább is hatszor annyi, mint a Mimi kis fészke. E nagy, pompás, ünnepélyes termek Mimikét nappal is félelembe ejtették, most meg, éj idején, éppen

föltétlenül életveszélyesnek látszott a rajtuk való átutazás.

De hát Mimike elkeseredett kis szive egy vigasztaló édes mamát s egy puha, meleg, vendéglátó ágyat sejtett a sötét szobasor végiben s azokért érdemesnek látta neki vágni a bizonytalan, veszedelmes utnak.

Behatolt az első szobába. A papa, az a sápadt, szomorú, jó ember, aki gyógyulni ment — messze, messze: itt fogadta azokat a feketeruhás, fehér nyakkendős, nagyon komoly bácsikat, akik eljöttek hozzá és amikor jöttek is, amikor mentek is, olyan mélyen meghajoltak a papa felé, mint Kitti mamzell szokta tenni a templomban a szentelt víztartó mellett.

A távollevő, szomorú papára gondolva, Mimi elfelejtett félni s egész bátorsággal kelt át a gázvilágos utcáról beszűrődő hideg fénytől szürkén világított, elfogadó szobán. A következő teremben már megszálta a félelem. A nagy ebédlő, a sötét tölgy-falburkolattal, az óriási, komor, pohárszéklkel és ezen a roppant ezüst, ólom-kupákkal, a magashátu székekkel — mindig megijesztette, mert e temérdek szobában, ez óriási bútorok között egészen elveszettnek érezte magát a maga kicsiségében. Szaladva ment keresztül az ebédlőn s csak a nagy salonba mert lélekzetet venni.

Itt sem érezte volna magát egészen bátorságban — tekintettel arra a csúfképű, félelmes, pávatollas süvegű, chinai emberre, aki a kandalló tetején guggolt s éjjelnappal hajtogatta rút fejét, ha ugyancsak itt nem székelte volna az okos, derék Kokó, a fehér papagály. Mimi ugyan nem látta most érdemes barátját e komor

homályban, de hallotta, hogy álmában mint vartyog. Kokó közellétéből kurázst meritve — győzelmesen hatolt át ezen a termen is.

A szép mama szobájába betörve — az jutott az eszébe, hogy hátha a mama megharagszik az éjjeli látogatás miatt. Tegnap már ugy is nagyon haragos volt, mikor a nagylelkű Mimi egy kettéharapott csokoládé-bonbon felével akarva kedveskedni az édes mamának, e közben bemaszatolt rajta egy drága, szép ruhát. Mimi csokoládés kacsójára ráverték s kítették az ajtó elé. Legjobb szándéku közeledésének e méltatlan visszautasítása miatt órákig sírt akkor és most nem volt bizonyos felőle, hogy a bepiszkolt ruha miatt nem vernek-e a kezére még egyszer. Ha nem lett volna mögötte a három sötét terem, alighanem visszafordul, de így mégis csak ráadta a fejét, hogy meglepje szép mamáját.

A pompás, illatos, meleg hálószoba tejfehér világosságban úszott. A bútorok halvány selyme lágyan fénylett e szelid, enyhe sugárzásban. Mimikének megint az a gondolata támadt, ami már számtalanszor e gyönyörű fehér tündérlak láttára: hogy ez szakasztott olyan, mint a mesebeli Hófehérke szobája, a miről Kitti szokott neki mesélni a lefekvés idején. A szép mama vajjon nem maga-e a Hófehérke? A mosolygó kék szemek, az aranyos haj, meg a piczi lábak épp olyanok ő nála is, mint Hófehérkénél: még talán szebbek is.

Mimikét ez a föltevése egészen elbájolta. Mily boldog lenne ő, ha igazán a Hófehérke lenne az ő

kis mamája. Mily pompásan élhetnének együtt a kis törpékkel!

És amint körülnézett a kis tündéri fészekben, szinte el volt rá készülve, hogy alvó törpéket fog megpillantani a butorok között. Igazán rosszul esett a csalódás. Sehol egy szál törpe sem, még a fehér ágy csipkefüggőnyei alatt sem . . . De nemcsak törpe nem volt a szobában, a Hófehérke mama sem volt itten. A fölvetett ágy olyan üres, érintetlen, akár a mamzell Kittié. Az alacsony ottomán előtt levetett czipők, harisnyák, fehér ruhadarabok heverték szét-szórva, egy puffra rádobva az a drága ruha, a minek bemaszatolásáért Mimike ma meglakolt . . . De a mama sehol.

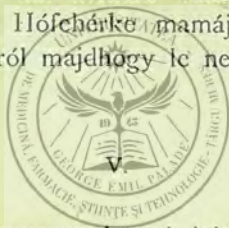
Mimike most már komolyan megremült. Azt hitte, az éjjel megszökött az egész ház s ő rajta és Kokón kívül egy lélek sincs idehaza. Halálos félelemmel gondolt a többi, nagy, sötét szobára s úgy vélte, hogy mindenikben el van bűva egy csomó azok közül a boszorkányok s vasorru bábák, óriások, gonosz szörnyek közül, amik csak úgy hemzsegték Kitti némely meséiben. Remegve leste az ajtót, hogy a rémek közül melyik toppan be hozzá először.

Annyira félt, hogy a világért sem mert sirni. Elbujt az ágyfüggöny mögé, lefeküdt a bolyhos lábszőnyegre és ott összekuporodva hallgatta riadt szivecskéje dobogását mindaddig, míg a kis félénk madarat be nem takarta az álom puha szárnya . . . Akkor azt álmodta, hogy ott fekszik egy, merő fehér rózsából vetett ágyon, a bűbájos, édes Hófehérke karjaiban, aki az ő fülébe

csodaszép meséket sugdos s aki nem más, mint az ő szép mamája.

A nevetősképü, pohos, nagyszakállu, jó kis törpék pedig ott sűrögnek, forognak az ágy körül s egy alacsony asztalra hordanak mindenféle pompás nyálánságot. Egy kis bátorképü, hetyke törpécske pedig egy kalapácsal áll őrt az ajtónál s valahányszor a sötét szobából bedugja a fejét egy ott lappangó bibircsós orrú, vén búbájos vagy egy sörtésállu, vigyorgó vasorru bába: a törpe-strázsa a kalapácsal olyat húz az orrukra, hogy azt menten visszakapják . . . ami fölött Mimike s Höfcherke mamája úgy nevetnek, hogy a rózságyról majdhogyan nem fordulnak . . .

Ambrus, egy muzeum-köruti bérház vén kapusa, egy árva szót sem tudott latinul, de azért a «nil admirari» ősidőbeli devise-t annak első kimondója sem tartotta be pontosabban, mint ő. Az a budapesti kapus, aki ébren virraszt akkor, mikor egy négyemeletes ház alszik a feje fölött, aki ennek a látszólag álomba merült épületnek kulcsát a kezében tartja s ennek a révén az álom palástja alatt, az éjben lappangó életet szemmel kíséri, ellenőrzi: idővel bölcsesé lesz és rájön, hogy igazán nem érdemes csodálkozni semmin.

Ambrus apó egy csöppet sem volt meglepődve, mikor jóval éjfél után, csöngetnek a kapun és abban

az emberben, aki belép két idegentől kísérvé, föl ismeri az első emeletet lakó méltóságos urat, akit három hó előtt látott nagy utra készen elkocsizni hazulról. A méltósága akkor is szörnyü rossz színben volt, most meg olyan, hogy akár hazajáró lélekszámba mehetne. A két idegen ur jobbról-balról karonfogja a halottsárga képü, támolygó, a nagy prémes kabátba egészen elvesző, szegény méltóságos Lázárt s úgy vezeti, hurczolja föl a lépcsőn.

A kapus, akinek a bőkezü első emelet szépen mellékjövedelmezett, elibük világít a betegszállítóknak s e közben arra gondol, hogy micsoda éktelen tolongás lesz majd itt pár nap múlva, amikor ő méltóságát négy markos, ezüstszinóros, feketeatillás legény vízszintes helyzetben hozza ugyan ezen lépcsőkön lefelé.

A lakás ajtaja előtt a kapus meg akarja nyomni a villanycsengő gombját. Ő méltósága nem engedi. Nála van a lakás kulcsa. Nem akar senkit felzavarni; a cselédeknek sem.

A vén Ambrus visszaczammog a kapualj odujába s ágya szélére ülve — folytatja a pipázást. Valakit vár, akit nem szabad a kapu előtt sokáig várakoztatni . . . Amint ott fujja a füstöt maga elé az alvó nagy ház virrasztója, teljes lelki egyensúlyban gondol a mai éj eseményeire. A méltóságos asszony maskarának öltözve lopja ki magát a házból. A cselédség megbomlik az első emeleten s üvegszámra küldözgeti le a bort, hogy hallgasson arról, a mi az első emeleti lakás végiben történik. A méltóságos urat

hazahozzák félhalva, titkon . . . és az ő markát dús borralaló üti, hogy ne tegyen szót erről senkinek. — Nos — hát ő becsülettel tett mindenkinek eleget: az asszonynak, a cselédségnek s az uraságnak is . . . És Ambrus ur igen meg volt elégedve magával. Hogy azok hogy lesznek egymással megelégedve, ha előbb-utóbb egymásra bukkannak, azt egészen reájuk bizza.

A méltóságos urat pedig ezalatt két barátja bevviszi a lakásba; le akarják fektetni, de nem engedi magát. Szivart vesz elő, megkínálja vendégeit és maga is rágyujt. A szoba annyira hideg, hogy a lehellet párája látszik.

— Urak, itt egy kissé hűvös van; de nem akarok cselédet hívni be. Amíg készen nem vagyunk, nem akarom, hogy hazajöttömet megtudja valaki. Ne vessétek le a felsőkabátot. Tíz percz alatt készen leszünk . . .

VI.

A mályvaszin dominó láthatólag be volt csipve egy kissé, mikor a dragonyos tiszt karján lefelé haladt a redout lépcsőjén. A dominó szorosán simult az egyenruhához s a shawlba burkolt fő minduntalan nyugpontot keresett a kísérő széles vállán. A sötét arczfátyol alatt lángolt a két szem s ki volt gyulva a két arcz.

A tiszt besegíti a nőt az előállott kocsiba és maga is mellé ül. A dominó, amint becsapódott a kocsiajtó,

nyomban odakuporodott a férfi ölébe s odahajtvá fejét a tisztí sapkához, — meleg párás ajkával a férfi füléhez hajolt s az egész uton csókolgatta azt és tele-sugdosta egy szerelmes és bepezsgőzött asszony dédelgető, bolondos szavaival.

A méltóságos asszony, ha egy pohárral többet hajtott föl a pezsgőből, mint amennyit illet meginni egy *comme il faut* urnőnek, mindjárt határtalanul szentimentális lett.

— Nem, Róbert, ez a helyzet hazug . . . ez nem maradhat így . . . Azt akarom, hogy a tied legyek, egészen a tied . . . Elég volt a csalásból . . . Ugy akarlak szeretni, mint becsületes asszony . . . Lelkem lelke voltál, édes . . . légy a becsületem is . . . El fogsz magaddal vinni és lopott boldogság helyett igazi lesz az osztályrészünk . . . Azt fogják mondani: bolond volt az asszony, hogy elhagyott egy Krózus férjet s összeadta magát egy dragonyos főhadnaggyal . . . Hadd mondják! Mindennél drágább vagy te nékem . . . Semmit nem viszünk magunkkal, csak az ékszeremet, azok az enyémekek . . . Egyszerűen fogunk élni . . . Én főzöm az ételedet. Tudom, mit szeretsz. Meg fogom tanulni az őz-steak készítését. Lesz minden héten . . . Meglásd, hogy foglak kényeztetni . . . Ha szeretőnek jó voltam, feleségnek még jobb leszek, meglásd . . . Miattad lettem rossz asszony, éretted leszek jóvá, édes egyetlenem . . .

És tüzesre csókolta érzelgős megindulásában a főhadnagy fülét.

Amilyen mértékben szentimentálissá lett a méltó-

ságos asszony, abban az arányban tért vissza a hadnagy józansága. Hiszen ő csak azért jött le Bécsből, hogy el ne feledje a szép Margit csókja ízét. Egy futó kaland volt a célja és, ime, egy bonyodalmas dráma akar szövődni körülötte. Tartott tőle, hogy bolond vége lesz az egész dolognak. Sehogysem tudta, mihez tartsa magát. Az asszonyszöktetéstől borsódzott is a háta, hízelt is a hiúságának. Az efféle kalandnak — eleje, közepe és vége szokott lenni; az eleje — az pezsgő, a közepe — mámor, a vége többnyire egy ostoba katzenjammer, amiben az ember elveszti a fejét. Majd meg arra gondolt, hogy valamennyi tisztársát megenni a mérég — amiatt, hogy egy ilyen társadalmi állású finom dáma ennyire képes kompromittálni magát ő miatt. Ez döntött. Nem gondolkozott többé, hanem elfeledte magát szép bűntársa csókjainak s találgatta magában, hogy mióta lett ez az asszony ily szentimentális?

A kocsi egy utczasarkon megállt. Tíz lépésnyire voltak az asszony lakásától. Még egy kocsi állott közelükben. Abban várta a komorna urnője hazatértét . . . Az asszony a legszenvedélyesebb, legfalánkabb csókokkal rohanta meg a tisztet s megeskette, hogy e percztől fogva úgy tekinti őt, mint — a feleségét.

— Várj reám, édes uram, jövök mindjárt; aztán nem válunk el többé — soha . . . soha . . .

Mialatt a két nő becsengetett a kapun, a tiszt a kocsi-lámpánál megnézte az óráját s úgy találta, hogy a bécsi vonat éppen félóra múlva fog elindulni.

VII.

Óh be jószaguak ezek az uri dámák! . . . ezt gondolta magában Ambrus apó, mikor a kapuajtót bezárta a méltóságos asszony és komornája mögött. A kapualj csakúgy illatozott a finom angol illatszertől, ami a nők ruhájáról visszamaradt a kapuközben. Az alvó ház mogorva gondviselése loyális csodálattal nézett a lépcsőn felsuhanó, elegáns alakok után. Az asszonyillat egész ellágyította az öreg legényt, de kivált az öt forintos bankó, amit a markában érzett. Egy perczben majdnem kísértetbe jött, hogy utánnuk szól a nőknek: A méltóságos urat negyed órával előbb félhalva hozták hazal . . . De idejében megfogta a nyelvét. Mi köze neki a nagy urak dolgához!

A méltóságos asszonynak, mikor a nagy előterem szőnyegén lábujjhegyen (maga sem tudta miért *igy*) hálósobájába ment, sejtelve sem volt arról, hogy pár lépésnyire tőle egy súlyos beteg ember számlálja szive rendetlen verését s diktálja végakarátát. A nem gyanított, halálküzdelmes dráma közelében mámoros fővel, hiszterikus felindulással csinálta tovább a könnyelmű asszony a maga hóbortos szerelmi színjátékát.

A hálósoba sok haszontalan csecsebecsei közt kutatva, fiókokat kiürítve, etuiket kifordítva — markolta össze ékszereit, pénzét, siető, kapkodó kezekkel, mint a tolvaj, pedig a magáét szedte össze.

Öt percz mulva készen volt. Annyira sietett, hogy a mályvaszinü dominót is elfeledte levetni. Amint alá

s fölfutkosott a szobában, az ágy előtt egy párszor majd belébotlott alvó kis lányának az ágyfüggönyök alól kinyuló, meztelen kis lábaiba. Minden, kéznél levő kincsére gondolt s valamennyit magához ragadta, *csak arra az egyre nem*, aki ott szendergett a földön s akit álmában a Hófehérke mama tartott ölelő karjai közt, ugyanaz a mama, aki éppen nem Hófehér minőségben, most lopja meg a ház becsületét és szökőben van a tűzhelytől.

A veszni indult asszonyt a kapkodó, lázas sietség, a megivott pezsgó, meg a saját, esztelen komédiájának ideges izgalma — tikkadásig fölhevítették. Az éjjeli szekrényhez sietett s fölhaltott egy pohár vizet. A hűs ital kissé lecsillapította. Anélkül, hogy valami előzménye volna gyamujának, egyszerre gyáva félelem szállta meg, hogy — hátha Róbert, a dragonyos, csak egy farsangi kaland számba veszi ezt az ő szív-dramáját. Ez az ember már egyszer szakított ő vele. A legdühösebb szerelmi láz közepett — fölpakolt és átköltözött Bécsbe. Azt mondja, hogy kényszerítve, parancsnak engedelmeskedett. De hátha nincs igaza! Hátha unta a viszonyt és az elől menekült. Nem fog-e így tenni ismét?

Ő méltósága igen felháborodék már pusztá föltevésére is egy ily eshetőségnek. Azt ugyan nem tudta volna megmondani: mi czimen? de erősen hitte, hogy joga van odaadást és hűséget követelni Róberttől.

Egyszerre egy heroina mindenre kész elszántsága szállta meg . . . Revolvért viszek magammal és ha megcsal, lelövöm . . . ezt gondolta üres kis fejével,

amibe visszamaradt egy is, más is a francia szenzációdrámákból. Férje dolgozó szobájában, a fegyvergyűjteményben van egy pompás ébenfaagyu, ezüsttel kivert revolver: ez éppen alkalmas lenne a bosszúállás eszközének.

A fegyverkezni készülő szerelem azonban le nem írható módon megdöbben a férj szobája küszöbén, amikor hallotta, hogy odabenn emberek beszélnek halkán. Az ijedtség megdermeszti. Bizonyosan rablók vannak odabenn, akik betörték, amíg ő távol volt. Reszket, mint a nyárfalevél. Mit tegyen? Segítség után kiáltson? Annyi lenne, mint felhívni magára a betörők figyelmét. Nem mer megmozdulni, fél, hogy elárulja cipője nyikorgása . . . Ekkor tisztán felismeri az ő beteg férje hangját, az uráé, kinek tegnap irt egy képmutató levelet, hogy ne jöjjön haza a Rivieráról, mert idehaza nagyon gonosz az idő . . . Csak az asszony gonoszabb. Ugyanazzal a tollal, amivel ezt a feleségi aggódást megírta, ugyanakkor irt a draganyos tisztnek is — örült, izzó szavakat, a házasságtörés apotheoózisát, a bűnös órát olyan szomju lélekkel esdve, mint az örök üdvösséget.

Az uram itthon van! . . . Hazajött, míg én megszőktem a tűzhelytől.

Ahogy ő méltósága e váratlan fordulatra bukkant: még inkább konsternálva volt. Ahelytt, hogy e meglepetés kijózanította volna: ideges zavara, hiszterikus ijedtsége még magasabb fokra hágott. Kóválygó fővel, iszonyuan elképedve, bomlottal verő szívvvel, mint egy szép Lóthné-szobor állott az ajtóban, maga sem tudta

meddig . . . Végre is a legalacsonyabb női ösztön, a kíváncsiság révén jutott valami kis lélekjelenléthez: lehajolt a kulcslyukhoz és hallgatózni kezdett . . . Az ura beszélt odabenn szaggatott, lassu, ünnepélyes hangon:

. . . egyetlen és általános örökösöm forrón szeretett, drága, kis leányom . . .

A méltóságos asszony, ha az egész báléjen át hideg vizet iszik, akkor sem lehetett volna józanabb, mint amilyenné e pillanatban vált. Mindent megértett. Az ura hazajött, hogy megbüntesse őt. Egy uj végrendelet készül most odabenn, amely őt kitagadja. E jéghideg valóság mindent lehűtött a nőben: az éji kaland izgalmát, a sámpányi gőzöt, a kiállott ijedtség lázát . . . Az ura tovább diktált:

. . . leányom gyánijának édes, jó anyámat kérem föl, rá bízom nevelését; vegye őt magához, mert az a nő, ki nevetet viseli, nem olyan anya, hogy nyugodt lélekkel bizhatnám rá gyermekemet . . .

A szóban forgó anya nem hallgathatta tovább. Nem a féltékeny, a megbántott anyaézés támadt benne föl, hanem a hiu, a nervózus, a sértett asszony mérge . . . Fölszakította az ajtót és szótveszként rontott be a szobába . . . éles, rikácsoló hangjával teletöltve a termet s fölriasztva a Romoly munkába mélyedt férfiakat:

— Az nem fog úgy történni. A gyermek az enyém. A pénzével tehet, a mit akar, de a leányomat nem veheti tőlem el . . . Nem fogom megengedni, hiába írják papirosra.

Ugy lármázott és szavait oly gesztusokkal kísérte, mint

valami vidéki szinpadi mama egy német családi dráma második felvonásában, mikor a gyermekét elrabolni akaró intrikus két szeme ellen tiz, hegyes, elszánt anyai körmöt mozgósít . . . Csak arról leledkezett meg, hogy a mályvaszin báli dominó, a kaczer csipkegallérral nem éppen alkalmas jelmez az anyai jelenethez.

A férj meg sem moccan a pamlag sarkában, ahová magát prémes téli kabátjában fázósan meghuzta. Hidegen, de őszinte, el nem titkolt utálattal nézte a bő lebernyegben hadonázó szép, rossz nőt s megértette, bár nem tudta, hogy honnan jött ez most elő.

— Asszonyom, ön rossz helyen folytatja, nem tudom, hol megkezdett farsangi komédiáját. Itt nem játszunk álarczos bált. Bizonyára tévedésből hozta dominóját ide Sziveskedjék távozni.

Semmi sem tudta volna ezt az asszonyt e döntő pillanatban e helyről elvinni, de — a dominó megtette. Vékony kis értelmisége volt ő méltóságának, de azt megértette, hogy egy mályvaszin, csipkés dominóban nem vehetik őt komolyan a végrendeleti tanúk. A megszegyenülés a szót torkára forrasztotta. Méregtől fehér arczczal, száját harapdálva hagyta el a szobát . . . Alig lépett néhányat, hallotta, hogy mögötte a kulcs megfordul a zárban. Kizárták. Szeretett volna megfordulni és öklével megdöngetni az ajtót. Ez azonban kevés volt dühének. Valami más módon szerette volna kiönteni haragját e házon, ahol kitagadták s megszegyenítették . . .

De hát nincs senki itt, aki neki pártját fogja? Ugy érezte magát, mintha ajtó elé tették volna. Ha a revolvert

megkaphatja, nem tudni, mit tesz ebben a pillanatban . . . Így azt tette, hogy lefutott a lépcsőn, felnyitotta a kaput s elhagyta a házat . . . Hiszen itt, a sarkon vár reá a kitagadott asszonyra az ő végső menedéke, lovagja . . .

Csakhogy a sarkon nem várt senki rá, Róbert időközben rátalált a jobbik eszére és kereket oldott . . . A bécsi vonat akkor robogott ki az állomás-udvarról s a draganyos főhadnagy egy első osztályu kocsi pamlagán — szerelemmel és pezsgővel jóllakva aludt, mint a bunda.

Az urától eltaszított, szeretőjétől cserben hagyott asszony most igazán úgy állt ott a sötét utcán, mint Lóthnak kővé vált felesége a pusztán . . . A dominó lebernyegét vitorlává dagasztotta a márcziusi vad szél. A szép dáma megsemmisülve bámult bele a viharos éjszakába. Hát ő most már merre vitorlázzon? . . .

VIII.

Mimike álmos, nedves szemei karikára nyiltak, mikor arra ébredt, hogy Hófehérke helyett Kitti mamzellt látja maga mellett, még pedig olyan fehér képpel, akár csak a kréta, nem a rizsportól, hanem az ijedtségtől.

Miminek nem igen volt ideje megkérdezni a mamzellt, hogy az éjjel merre párolgott el s holnan hozta elő ezt a vászonszin-ábrázatot, mert a francia lány, mintha égne a ház a feje fölött, lelkendezve nyalábolta föl a szőnyegről a kicsit s a keményített alsószoknyák

viharos ropogása közt rohant vele át a hajnali világosságban szürkülő szobákon.

Mimit elremitette ez az örült futás; kiáltani akart, de attól, a mit hirtelen megpillantott, megállott a hang a torkán és kis szívét borzadály járta át.

A lámpafény teljes világában, sötét divánpárnán egy ismeretlen, félelmes, sárga arcot látott, két sötét szemgödörrel, amiből két homályos, szürke, hideg golyó őt nézte.

A mamzell a diván előtt letérdelt és Mimit odatolta a párnán fekvő ijesztő képhez s ezt sugta a fülébe:

— Csókolja meg az édes apát!

Mimi nem hitte, hogy ez a kísértet az édes apa lenne; borzadva, reszketve húzódott vissza az ismeretlen arcztól. Ekkor egy hosszúujju, sovány, tétovázó kéz szállott le Mimike fejére s szelíden simogatta a borzas, selymes fürtöket. Ebben a beczéző, jóságos érintésben megismerte Mimi az apai kezet. Igen, a kéz — az édes apa keze, de kié ez a szörnyü arcz!... Mimike sivalkodva rejtette el arczát a mamzell kebelén... A haldokló apa keze lecsúszott a gyermek fejről s nagyot koppanva ütődött a pamlag elé tolt kerek asztal márványlapjához és nem mozdult meg többé...

A CSÁBITÓ.

Selyem Dóri, népfelkelő huszártiszt és a legrangidősebb miniszteri titkár, igen bonyolódott hangulatban vezetett haza csónakosru cipőjében a holdfényes utcákon.

Kissé becsipett, kissé lehangolt, kissé dühös, kissé álmos, kissé desperált és jobblábára, de csak egy kissé, rheumás volt.

Ebben a vegyes, sőt zavaros kedélyállapotban oda se nézett neki, hogy mi gyönyörűen süt a májusi tele hold s hogy az enyhe, lágy, méla fényben mily poetikus színe van mindennek; még a lesre indult markos konstábler is — ábrándos spanyol-caballerónak tűnik föl, aki egy bizonyos erkély alá indul gitározni.

Selyem Dórirra nézve a holdvilág nem sütött. Az utcza sötét oldalán haladt és szemébe húzott klakkja karimája alól nem látott mást, mint a fekete aszfaltot.

A levegő meleg volt és Selyem Dóri háta mégis fázott a nyakig gombolt felöltő alatt. Inge nedvesen tapadt didergő bőréhez. Az utolsó keringő nagyon

megizzasztotta és ő azon lucskosan hagyta ott a vigalmat.

De sem a nedves ing, sem a jobb lábában jelentkező rheuma nem volt elég ok arra, hogy a társaság legvidámabb kópéja egy vert sereg mogorvaságával loholjon a házfalak tövében.

Azt, hogy a háta borsószik, figyelemre sem méltatta, rheumájára meg épp csak akkor gondolt, mikor egy patika előtt vitt el utja. Itt eszébe jutott, hogy megfájdult lábának jót fogna tenni a francia sós borszesz. Becsengetett a patikába. Az inspekziós segéd morózus képpel fogadta a kései vásárlót s a tüntető hidegséggel, melylyel kiszolgálta, azt akarta értésére adni, hogy nappal is elláthatta volna magát egy üveg sós pálinkával, nem járja emiatt egy becsületés patikust kihuzni az ágyából.

Selyem Dóri mit sem vett észre a görbe tekintetből. Egyáltalán nem tudott megfigyelni semmit. Annyira bele volt zavarodva a saját komplikált, összekuszált hangulatába, hogy a külső dolgokat nem vehette észre. Azt sem tudta, hova és merre megy. A megszokás ösztöne inkább, mint akarata vitte őt a lakásáig. Itt a kapu előtt, vagy húsz perczig állott, amíg rájött, hogy ha be akar menni, meg kell nyomni a villanycsengő gombját.

Amint azonban benn volt szobájában, szétszóródottságának egyszerre vége lett. — Zavaros melancholizálás helyett — gyakorlati irányt vett az észjárása. Elsőben is hozzálátott a borszesz-kurához. A fejének is jót tett, nemcsak a lábának. Kissé sajtó feje után indulva —

kénytelen volt azzal gyanúsítani a miniszteri tanácsost, hogy francia vignettás üvegekben promontori pezsgőt itatott a vendégekkel. Brázay csodatevő élet-elixirjéből elpocsékolta egy félüveggel, s akkor úgy érezte, hogy fizikailag most már rendben volna valahogy, de moráliter annál ruináltabb.

De hát tulajdonkép mi is az én bajom? Faggatta magát Selyem Dóri, az ágya szélén láblógatva leülve. Valami fáj, mihez nem lehet hozzáférni a sós spirítusszal. Valami bánt, de nem tudom mi? Dóri cigarettát sodort és ezalatt analysis alá vette a jelentkezett rossz érzést. Mije is szokott fájni az embernek, ami nem csont, se nem hús, hanem valami szubtilisabb, érzékeny belső szerv... Van lelkiismeret, van emberi méltóság, van férfi büszkeség, egyéni lelkiismeret s több eféle, amik — így gondolta Dóri — olyan lelkiyuk-szemek, amik erősen reagálnak, ha bántóan érintik... Hát mim fáj nekem ezek közül? ... Sem egyik, sem másik, hanem talán a hiúságom; de mintha még az sem. Akkor hát mi az ördög?

Egy darabig tünődött s aztán — elnevette magát... Be kell vallanom, — gyóntatta enlényét — hogy biz' ez nem valami felsőbbrendű fájdalom. A hiúság fájdalma is magasabb ennél. Egyszerűen úgy érzem magam, mint a pákosztos kutya, aki be akart lopóznai az éléskamrába, de akit a küszöbről idejében visszabotoztak. Igen, nem a hiúságom fáj nekem, hanem a botütés, mit a hátam kapott. Igaz, hogy erkölcsi botütés, de jó keményen mérve.

Ilyen kiméretlenek tudnak lenni a mamák, mikor

báránykáikat a farkasoktól féltik. Már az *olyan* mamák, mint volt ez a mai is. Mert van akárhány olyan mama is, aki beereszti a farkast az akolba s aztán szépen rácsukja^a az ajtót és a farkas meg van fogva. Ez a mai *nem ilyenfajta*. Nincs benne a divatos mamák mindenre kész, számító ravaszsága. Ez soh'sem fog csapdával dolgozni. Ennek nem köll olyan vő, akit úgy fognak meg, mint a czinkét. Kissé falusias, kissé nyers, kissé hirtelen mama biz' ez, de alapjában véve jeles egy asszonyág, akit lehet, holnap valamelyik salon-ban alighanem komikus színben fogok lefesteni, mert ezzel tartozom rosz nyelvemnek és a társaságnak; de akiről bevallom magamnak, hogy a nálam külömb emberek tiszteletére igen méltó egy mama . . . Ami pedig a leányát illeti . . .

Selyem Dóri rheumás jobb lábára nézett: Öt keringőt, egy négyest és egy csárdást tánczoltam vele. Tudtam, hogy a lábam megsinli és mégis tánczoltam. Ha tán a szomszéd szobában ott lett volna egy mütő-asztal és én bizonyos lettem volna a felől, hogy ha még egyszer tánczba viszem ezt a rokkant lábat, utána nyomban fölfektetnek arra az asztalra és levágnak egy darabot belőle: akkor sem tudtam volna visszatartani magam.

Tudom, hogy feltűnő volt, amit cselekedtem. Láttam, hogy az asszonyok gúnyosan néznek rám és suddognak a legyezőjük mögött. Elismerem, hogy csak egy, számba sem jövő szeleburdi jogász ficzkónak vagy egy komoly szándéku, s mamai oldalról is felbátorított széptevőnek lett volna szabad annyit foglalkozni a lánynyal, mint én tettem; de ha egyszer nem tettem másképen.

Mint ahogy a légynek az égő lámpa körül muszáj röpködni; nekem is ott kellett forgolódnom a kicsike körül.

Mi vonzott hozzá? Nem tudom. Szép, szőke haja van, de Melaniének még szebb és még dúsbabb. Szemei barna, tiszta, nyílt, szép szemek, de a Pepiéhez, azokhoz a szelid, de lopva felvillanó, mély, gyöngyszürke szemekhez nem is lehet hasonlítani. A szája kedves, kicsi, mosolygós száj, de szóba sem jöhet a Tilda ajkai mellett, amik szent Antalt is kisértetbe hoznák . . . A nyaka még vékony egy kissé, a vállalai is fejletlenek, a kebel még alig számít. Az ember tulajdonkép nem szépséget lát rajta, hanem csak igéretét annak, hogy mindezek a formák gyönyörűek lesznek nemsokára.

És mégis, ez a jelentéktelen kis virágrügy jobban vonzott, mint a sok, egészen és félig nyílt, remek fájrózsa. Csak őt láttam, csak vele táncoltam; vén bolond létemre, tartottam a legyezőjét, fogtam a tálcát, amelyről fagyaltot evett, elnéztem mellőle a táncost, akivel nem akart táncolni s én adtam rá a hattyupihés köpenyt, mikor eltávozott . . . és hajh, én voltam az is, akit a mama apró pénzzel fizetett ki.

Abban az elragadtatásban, mely egész estén át uralkodott rajtam, a búcsu percében, mikor a rügyecske már fennült a kocsiban, a mamától azt kérdeztem:

— Megengedik, hogy látogatást tehessek.

Nem tudom, mint néztem ki ebben a pillanatban, nem tudom, mint illeszkedett arcom, tekintetem e mindenképen ártatlan kérdéshez: annyi bizonyos, hogy a mama, aki egész estén meglehetősen gyanakvó

szemmel nézett rám, elérkezettnek látta az időt nyílt kártyával játszani. Jól a szemem közé nézett és egész egyszerűen, egy csöppet sem echauffálva s olyan jó akaró képpel, mintha távol lenne tőle minden sértő szándék, ezzel tromfolt vissza:

— Sajnálom, uram, de mi igen egyszerű polgár emberek vagyunk. A mi házunk nem magának való. Hagyjon békét a leányomnak. Azt hallottam ma önről, hogy veszedelmes nőcsábitó. Lássá, én azt hiszem, hogy magát rágalmazták. Nem néz ki rossz embernek; nem féltém a leányomat, de még sem akarom, hogy az ő nevét a magáéval együtt emlegessék. Ne vegye sértésnek; csak azt akartam mondani, hogy nem illik ön mi közénk, egyszerű emberek közé.

Ezt mondta — és mindezt a kicsike füle hallatára — és a faképnél hagyott. Finom szimata volt a mamának, megérezte rajtam a kideremesült ragadozó szagot. Más mama szörnyen örült volna, hogy «szerencséje lesz» és felpezckelt czinkefogóval lesett volna rám otthon: ez meg itt kiadta röviden az utamat.

Más mamára nézve a nőcsábitó hirben álló férfi az, aki után legnagyobb becsvágygyal veti ki a hálót. Egy tökfilkót, egy gyámoltalan mamlaszt csipni el vóuramnak: ez nem valami nagy dicsőség. Könnyebb a majomfogásnál. Ambiciózus mama nem is vadász ily könnyű vadakra. De nőcsábitó oroszánt ejteni verembe, becsukni őt örökre a házassági ketreczbe és bedresszirozni őt kézcsókoló, szelid férjnek: ez a munka méltó egy nagyratörő mamához . . . Ennek az én mamámnak nem kell a nemes vad . . .

Milyen furcsán hangsúlyozta a «nőcsábitó» kifejezést. Nyilvánvaló, hogy előtte nincs becsülete ennek a fajtának.

Aztán milyen becsületes meggyőződéssel mondta, hogy nem nézek ki olyan rossz embernek, mint a milyen a hirem. Világos, hogy nem ironizált. Ugy tetszik nekem, hogy mikor ez a mama először vett szemügyre, kész veszedelmet látott bennem a kicsire nézve. Ezért tartott fogva a szemével az egész estén át. Aztán minél tovább taksált magában, annál inkább megszüntem előtte félelmes színben tűnni föl. Végre, úgy látszik, nem látott bennem más kivetni valót, mint azt, hogy feltűnő eleganciámmal kirivok az ő egyszerű körökből . . . Ez majdnem annyit jelent, hogy én már olyan élemedett héjja vagyok, a melytől a galambokat nem szükséges féltetni.

Selyem Dóri, népfelkelő huszártiszt és miniszteri titkár, e gondolattal egy időben belenézett a szemközt álló öltöző-tükörbe, és meglátta abban virasztástól halvány, gyűrött arczát, kimerült szemeit, világító, kopasz homlokát, előrehajló vállait, lelógó, szikár karjait, hosszú, vézna lábszárát . . . és kénytelen volt beismerni, hogy ebben az állapotban nem hasonlít veszedelmes, hanem inkább ágról szakadt héjjához.

A hódítás megviseli a hódítót, gondolta magában és mosolyogni akart; de nem ment rá a szája. Ennyire elnyűttnek, kiszikkadtnak, mondhatni: vénnek — nem látta még magát . . . A nők tettek ilyenekké! Ezzel a frivol ötlettel akarta magát vigasztalni, de ez a gondolat nagyon megzavarta . . . Ha ők tettek ilyené,

akkor az áldozat én vagyok és nem ők! Akkor én nem voltam hódító, de préda! . . .

Selyem Dóri, egyre nézve száraz, jócskán kiélt alakját, gondolatban végig futott nevezetesebb kalandjai során.

És amint egyenként visszaidézte emlékébe kiválóbb «hódításait», s meghányta vetette a körülményeket, amik között e szerelmi komédiák a «siker»-ig fejlődtek: arra a meglepő fölfedezésre jutott, hogy soha életében nem csábitott biz' ő el egyetlen egy nőt sem. Elhitették vele, hogy győzelmeket ült, pedig ő csak préda volt.

Nem, Dóri úr, nem ragadozó, kevély oroszlán voltál te a társasági salon-oázisokban, hanem egy nagy arany-ponty a vizit-szoba, akváriumában, ahol tet-szésük szerint halásztak rád azok, akiknek szép uszási tempóid, csillogó pikkelyeid megtetszettek és te egyik horogról a másikra kerültél. Az az «alkalom», a melyről te azt hitted, hogy donjuani diplomáciával, művészettel, számítással készítetted elő: az orrod elé tartott horog volt, amibe te beléharaptál. Aztán horogról-horogra, kézről-kézre vándoroltál mindaddig, míg a szép, deli arany-ponty olyan vékony, silány keszeggé lett, mint amilyennek képét a tükörből látod.

A «nőcsábitó» lelógó orral, rezignáltan állt meg a végkövetkeztetésnél . . . Most értette csak meg a «rügyecske» mamáját. Ez az asszony keresztül látott rajta.

— Nem kellett nekik, mert megérezte rajtam a végképen kizsákmányolt baleket.

A FÉRJ NYUGALMA.

— Egy asszony monologja. —

(Gitta, egy asszony, aki inkább érdekes, mint fiatal, inkább elegáns, mint szép : lámpafényes budoárban várja az urát ; izgatottan, de öntudatosan, kevélyen diadalmas, de égő arczczal, nevető szemekkel, rózsával a hajában, félfekvésben nyugszik az ottománon s a kezében tartott, nyitott regényből — *nem olvas.*)

Andor szerelmet vallott... Szavai nem leptek meg, vakmerősége igen... Tudtam, hogy szeret; nem hittem, hogy ezt meg is merje mondani. Arról, hogy szeret: nem tehetek; arra, hogy nyilatkozzék: nem nyert tőlem bátoritást... Jó fiu, csinos, művelt és gavallér, de örült, valósággal örült, ha azt hitte, hogy meg fogom hallgatni... Nagyon elnéző vagyok iránta, ha inkább örültnek, mint arczátlannak hiszem. Igen kiméletes voltam, hogy *csak a szemek közé nevettem*... Helyzetemben ez volt a legjobb.: A szegény bolond elképedt: «*Őn megölte engem*», mondá és távozott... Oly őszintén levertnék látszott és anynyira sápadt volt, hogy szinte megsajnáltam... «*Őn*

megölt engem»... Azt hiszem, valamennyi felsült udvarló ezekkel a szavakkal kezdi a visszavonulást... Tragikus szavak! Csak az bennük a hiba, hogy sem el nem hiszik, sem meg nem tartják... Az ilyen, kudarczot vallott, szenvedélyes lovagokat legalább is *háromszor* kell egymásután *úgy megölni*, hogy megszünjenek — nem: *élni*, de örült reményekben *hinni*... Eddig minden jól ment. Andor úr, egyelőre, *meg van ölve*... Ez a dolog, *kettőnkre nézve*, most el van intézve... De hát a *harmadik fél!*... A férjem?... Megmondjak-e neki mindent?... Ha szólok: ki tudja, mi történik?... *Mindenesetre tőnkre teszem férjem nyugalma*... És miért? *Egy semmiért!* Mert hiszen semmi sem történt?... *Egy bolond ember örültségeket mondott*... *Ez az egész*... Azonban a bolond el van hallgattatva... *Miért áldoznám föl egy józan ember nyugalma egy elnémított bolondért?!*... Hallgatok, nem a magam, hanem az én jó, gyanutlan, derék uram nyugalma érdekében...

II.

(Gitta, — pirosba-fehérbe játszó, önmagából kikelt arczczal, idegesen fölindulva, erős megrázkódástól könnyes szemmel, reszkető ajakkal, hajában egy rózsával, mely leesőben van. Az ablakfüggöny mögé huzódva attól fél, hogy férje épp e pillanatban talál belépni és konsternáltan találja őt.)

Andor szemtelenül vakmerő volt s megcsókolt... Kiutasítottam... És most sirok a *szégyen miatt* és reszketek a veszélytől, amiben forogtam... Ah, milyen

durva, erőszakos, vadember a férfi, mikor széttépi az illendőség korlátját... Ugy ölelt át, mintha megfojtani, úgy csókolt, mintha megmarni akarna... Reszketek a harag- és a megaláztatástól... A legborzasztóbb az, hogy az én hibám miatt fejlődött ez a dolog idáig... Nem kellett volna hallgatnom a multkor... Meg kellett volna mondanom férjemnek, hogy micsoda barátja Andor ő neki... Most nem lennék így megalázva, most nem lenne ily kínos a vallomás... Férjem azt fogja tenni, amit megtesz minden férj, akinek a feleségét megsértik: megverekszik. Bosszút áll a feleségeért. Az arczátlan lakolni fog... Igen, de hátha *nem*. Hátha megmenekül... a férjemet pedig haza hozzák véresen... Mit tegyek?... Azért a kilátásért, hogy meg legyek bosszulva, kockáztassam-e az uram életét?... Vagy hallgassak és titkoljam szégyenem?... Mi több nekem? A bosszu vagy a férjem élete?... Megsértett *nő* vagyok, ki elégtételt követel... oh, de *feleség* is vagyok, aki félti az urát a veszélytől... Érzem, hogy a feleség elhallgattatja a nőt... Nem tudom, más asszony mit tenne ily helyzetben... de én... én *hallgatni fogok*... A nyomorultat magam büntetem meg — néma megvetésemmel.

III.

(Gitta halványan, tört tekintettel, bomladozó hajzattal, kulcsolt kézzel áll a szoba közepén, lába előtt egy eltaposott rózsa.)

Isten! Ölj meg vagy vedd el az eszem, hogy ne tudjak emlékezni... A pokol lángja nem lehet égetőbb,

mint az a gondolat, hogy mi voltam és mivé lettem? Meghalni! Igen... ez könnyebb, mint emlékezni... A becsülettel elvész az élet minden értéke... De meghalni is nehéz — becsstelenül... Ha megölném magamat, még kellene írnom férjemnek, hogy mi űzött a halálba... De nem fordulna-e el megvetéssel a terítőtől, melyen gyalázata fekszik. Nem fognak-e majd eltemetni megsiratatlanul?... Érzem, hogy nemcsak becsstelen, de gyáva is lettem... Élni fogok, élni bűnöm s gyalázatom szörnyü tudatával... És vele élni, *vele*, akinek becsstületes fejét szégyennel tetéztem, akit alávalóan megcsaltam — egy hozzám méltó hitvánnyal... Mennyire szeretett, mennyire becsült, milyen nagyra tartott ez a derék jó férj... és mennyire bizó és gyanutlan volt irántam... Oh, nagyon is gyanutlan. Más férj félti a feleségét, ő nem féltett soha... De hát *miért is nem féltett?* Neki észre kellett volna venni, hogy ez az Andor — veszedelmes férfiu. Nem, ő egész nyugodtan nézte, mint kísérti nejét — kitartóan, rendszeresen s szentelenül — egy férfi... De *szabad-e* egy férjnek nyugton lennie akkor, mikor feleségét veszélyek környezik?... Én vétkeztem, igaz, de ő is nagyot, igen nagyot hibázott... Óh, mert az ő vak, közömbös *nyugalma* volt az, ami mellett így el kellett vesznem... Az én nyugalmam — az övé miatt van oda örökre... Igen, ő az oka, ő, hogy bukott asszony vagyok...

UTAZÁS TURINBA.

A jó Isten a megmondhatója, hányadik év volt az, mely április derekán keringett Arco teletől társaságában. Tulajdonképp mindig járt körül valamicsodás év. Egyik év — a köhögők petíciója a város podesztájához, hogy vesse rendőri tilalom alá a sleppes ruhákat, mert felkavarják a park utak gyilkos, meszes porát. A másik even könyörületes lelkek koszorura adakoztak, hogy ne tegyék le egész csupaszon a földre azt az, olesó plüssel bevont fakoporsót, melybe egy kis énekes madár feküdt örökre elnémultan, egy, még félig gyerek lány, valami ismeretlen lengyel szinpad operett-szubrettje, aki szegény, alighogy leénekelte belépő áriáját, már lekerült a lét sülyesztőjébe. Volt egy katolikus év, amelyen egy prágai alapítványi hölgy gyűjtött egy mise-ruhára; egy lutheránus év, a husvéti predikációt tartó, pomerán tisztelendőnek adott arany tubák-pikszis tárgyában; egy interkonfesszionális év, Jönson vendéglőshöz adresszálva, hogy soha felé se megyünk, ha fel nem hagy a vékony olasz sörrel

és dupla bajor márcziusit nem csapol. Még olyan iv is akadt, melyen számos lelkes patrióta kötelezte magát, hogy csak a messze honból expressz szállított soroksári kenyeret fog fogyasztani; ez a kenyér-liga, természetesen, magyarokból állott, akiknek kényes gyomra visszahátrált a bél nélkül való olasz zsemle-től és a száraz, inséges czipóktól. Csak mikor elvástott a fogunk az olasz pék rossz pászkájától, akkor értettük meg, hogy az öreg Kossuth keserű panasza a száműzetés kenyere fölött — nem pusztá képbeszéd. Bizony, nagy siralom: magyar embernek — olasz kenyéren élni!...

Az az iv is kenyér körül forgott, amit egy nagyon szép s igen sápadt asszony szegezett a parkban sétálóknak mellének. Egy szegény ember kenyéréből volt szó: a veteránéről. Így hívta mindenki azt az árbócztermetű öreg urat, aki napos délelőttökön a délnek álló falkerítések mellett sétálgatott. Ölmagas, száraz alakját ha kiegyenesíti, átnézhetett volna a legmagasabb kerítésen is. Az öreget azonban nem bánta a kíváncsiság. Mint egy rokkant fűzfa a parton, amelynek gyökerét alámosta az ár: az öreg is úgy görnyedt előre. A vastag sáfabot már nem nyújtott neki elég támasztékot. A roskatag alak neki-neki lódult a kőkerítésnek — rémületbe ejtve a napsugarakban cziczázó gyiksereget — lihegve dőlt a falhoz s nagy időbe került, míg újból annyi lélekezethez jutott, amennyivel tovább vonszolhatta magát.

Ezt a mozgó emberi romot hívták veteránnak, amiből azt következtették, hogy valaha katoná volt. Kü-

lönben senki sem törődött az öreggel. Ő maga sem hederített senkire. Miután keserves vánszorgása közben mindig csak a földet nézte: egész Arcoból nem látott mást, csak port és köveket. Ismerőse nem volt egy lélek sem. A Villa Monrepos egy padlásszobájában úgy élt, mint Diogenes — mogorván nézve ki azokat, akik véletlenül vaczkában háborgatták. Más nem is látogatta, mint a levélhordó, aki nagy ritkán egy vékony pénzes levelet, hol egy csomó régi, kiolvasott bécsi ujságot tett az öreg asztalára.

Ez a sirja felé baktató, minden iránt érzéketlen, élő rezignáció csak akkor mutatott valami érdeklődésfélét, mikor magyar szót hallott maga körül. Ilyenkor megállott, reszkető, nagy fehérszakállas fejét a hang felé fordítá, piszkossárga, tüskés bajusza mozgott, mintha mondana valamit. De — hogy üdvözlés volt-e vagy szifok, amivel a vén német a magyar szóra reagált: nem lehetett megérteni.

Ugy látszott, hogy a vékony pénzes levelek egy idő óta végkép kimaradtak, mert a szegény veteránnak elfogyott a költeni valója és azon a ponton állott, hogy a Villa kapuja elé rakják a motyóját és annak a tetejébe az ő fáradt, öreg testét is. A Villa gazdája már vagy két hét óta tartotta, csak úgy Isten nevében, az öreget, de végre szabadulni akart a kényelmetlen vendégtől.

A Monrepos-beli veteránt fenyegető balvégzet híre szétterjedt a sétatereken. Aki maga is szenved, az mindig könyörülő: az arcói közönség szive megesett a szegény, gyámoltalan aggon s közmegegyezéssel

elhatározták, hogy nem engedik őt ajtó elé tétetni. Az istenadta öregnek ugy sem sok dolga van már idelenn a földön. Hadd legyen hát nyugta a hátralevő időre. Maradjon meg neki a Monrepos igazi *mon repos*-jának: nyugalmának élete alkonyán.

A leghalványabb szép asszony mindjárt ott a sétatéren segélygyűjtő bizottsággá alakult s megkezdte a sarczolást az irgalom nevében. Akit elől-utól talált, az egy sem menekült. Néhány óra múlva a kis kézitáska domboruvá lett a begyűrt bankjegyektől. A nemzetközi harácsolásból annyi pénz gyűlt össze, hogy abból az öreg nemhogy a szerényrangú Monrepos-ban, de a legelőkelőbb hotel elsőosztályu penziójában is bátran ellakhatott a szezonnak hátralevő napjain.

Legbőkezűbbek voltak az aratói magyarok. Honnan, honnan nem, az a hír kelet szárnyra, hogy az öreg, mint bécsi legiónárius küzdött a forradalomban s Buda ostrománál három sebet kapott. A három nagy forradás a kopasz homlokon mindannyiszor látható volt, ahányszor a sétában kifáradt öreg levette a kalapját s nagy vörös zsebkendőjével szárítgatta izzadt fejét.

Nem tudni, vajjon az öreg ur forradalmi conduit listáját A—t főherczegnek tudtára adták-e: annyi azonban bizonyos, hogy ő fenségét ötven osztrák forint erejéig adóztatta meg az adománygyűjtő. E felsőbb helyről származó 50 frt ellen egy 50 krt aláírt, rámás-csizmás «bús magyar» hevesen tiltakozott; a fedett «szakállszáritóban», ahová ebédutáni kaszinózásra gyűlt össze a magyar kompánia, a nemzeti engesztelhetetlenség álláspontjáról szónokolt az 50 frt ellen: *Abból*

a kézből, mely «reá tiport» a hon szabadságára, nem fogadhatunk el flastromot *azokra a szent sebekre!*... A menydörgő Tarjagosst azonban leszavastuk, mire ő sértődve vette vissza a maga ötven krajezárját; az ő független pénze ne keveredjék össze egy osztrák császári herczeg alamizsnájával! . . .

Mikor az évad már egész a végét járta és midőn hire támadt, hogy a Monrepos-beli vén legionárius útban van az igazi mon repos, a temető felé: egyszerre azt kezdték az emberek beszélni, hogy az öreg nem annyira bécsi legionárius és forradalmár, mint inkább vasas német volt. *Utahol érte, ott vágta a magyart, kivéve mikor őt vágták.* Azt is tudni akarták, hogy azt a három sebet az egykori vasas — magyar honvédhuszártól kapta a kápolnai lovas ütközetben.

A ki legelsőnek elhitte a veterán biográfiájában beállott e gyökeres változást és aki azt legbuzgóbban terjesztette: az ötvenkrajezáros, keserű hazafi volt. A szakállszáritóban most menydörgött még csak igazában. Mindjárt tudta ő azt, hogy *arról a helyről* igazi szabadságharczos számára nincs segély. *Onnét* csak a zsoldosoknak van várnivalójuk. Nagy az elégtétele, hogy filléreivel nem istápolta a császári szoldatesztkát.

Most már egész Arcót foglalkoztatta a kérdés, hogy — mint állunk hát tulajdonkép az öreg veteránussal! Kicsoda, micsoda? Író ember létemre — magamat is érdekelt e problema. Szerettem volna látni az öreget, beszélni vele és kivenni belőle valamikép, hogy mi hát a multja: szabadsághősként harcolt-e a trikolór alatt vagy mint a reakció landsknechtje küzdött

a kétszinű zászló mellett? Akár egyik, akár másik, akár barát, akár ellenség volt: a dolgon ez mit se változtatott. Szegény, nyomorult, földönfutó ember volt, gyámoltalan, elhagyatott aggastyán, mindenképen szájalomra méltó. De mert egy darab lepecsételt titok volt ez a pusztulóban levő existenciája: izgatott a megfejtése. Kezdtém a Villa Monrepos táján őgyelegni.

Egy nap épen akkor vitt el utam a Monrepos előtt, mikor az öreg úr orvosa kilépett a Villa kapuján. Az orvos ismerősöm volt; elfogtam.

— A veterántól?

— Attól.

— Használt az öregnek a húszéves neszmélyi, amit a főherceg pinczejéből kapott.

Az orvos lemondást kifejező kézirószólókat tett.

— Neki már semmi sem használhat. Különben a neszmélyiből nem ivott egy kortyot sem. A vén katonán a harminczkilenczfokos lázzal egyszerre tört ki régi forradalmársága. Mert most már azt hiszem, hogy mégis csak legionárius volt az öreg valaha. Nem issza a neszmélyit, mert észrevette a flaskón a főhercegi címert. Aztán — nézze csak ezt!

Az orvos egy ujságköteget mutatott. Négyszáz forint volt benne bankjegyekben.

— Ez az öreg úr pénze; a gyűjtés eredménye. Átadta, hogy váltsam be olasz értékekre.

— Mit akar az olasz pénzzel?

Utazni. Mióta pénzt kapott, nincsen többé nyugta. El akar utazni. A vasúti térkép a paplanára van terítve és most is, a magas láz daczára, azt tanulmányozza.

— Aztán merre venné, ha tudná, az útját?

— Ez éppen az érdekes. Turin felé, Kossuthhoz. Azt mondja, fontos dolga van Kossuthnál, hogy ő nyugodtan nem halhat meg addig, míg azt el nem intézi Kossuthtal. Már úgy bele rögzött fejébe a turini ut eszméje, hogy beszélni sem lehetett vele másról. Rá kellett hagynom, hogy még a héten utra kelhet. Utnak is indul szegény, talán még előbb is, de jóval messzebb vidékre, mint Turin.

Elkísértem az orvost a pénzváltó irodába s onnan vissza a Monrepos-hoz és megvártam, amíg lejött a betegről.

— Hanyatlik az öreg, erősen hanyatlik, szólt az orvos, de soh'sem láttam még oly elégedettnek, mint mikor a tiz lirás bankókat a paplanára leolvastam. Az olasz pénz látása egészen boldoggá tette. Azt hiszi, ezzel is közelebb van Turinhoz.

Elváltam az orvostól és sokáig gondolkoztam a felett: mi lehet az, ami ezt a szegény, földhözragadt, homályos multu, német embert halálos ágyán Turin felé ösztönzi. Micsoda különös belső pszichológiai kényszer fordítja ezeket az örökre lezáródni készülő szemeket Kossuth alakja felé.

Másnap ismét találkoztam a veterán orvosával. Első kérdésem az öreg német volt.

— Elutazott, de nem Turinba.

— Meghalt.

Az orvos igent intett. Hallgatva mentünk egy darabon egymás mellett a borostyánfa-alléban. Amint a fürdőpark előtt haladtunk el, a sápadt, szép asszonyt láttuk egy

ívvel portyázni a sétautakon. Bizonyosan koszorúra gyűjtött — a mi szegény veteránunk számára.

Az orvos megszólalt :

— Minket orvosokat, alig-alig hatnak meg az élet folyamatát bezáró, lethalis tünetek. Nem szívtelenségből vagyunk közömbösek a haldoklásoknál, hanem a megszokottság tesz azzá bennünket. Hanem ennek az öreg legénynek a halálvergődésénél mégis megilletődtem.

Tudom, érdekelte önt a sorsa e talányos existenciának. Annyi mende-mondát hallottam ez emberről, hogy magam sem tudtam, mit tartsak felőle. Isten ne vegye bűnül, én bizony néha aféle pályája lejtőjén legurult, ruinált kalandornak néztem a szegényt. Csak tíz perczel a halála előtt tudtam meg, hogy ki volt? Egy szegény földönfutó Lázár és semmi más. Egy szegény, de tisztességes csavargó, a ki maga sem tudta, hogyan, miből él s aki maga is alig emlékezett már, hogy mi és ki volt ő valaha. Betegsége utolsó idején kezdtek föltámadni régi emlékei. Végző perczében, féléber lázálmában pedig elkezdett vallani. Emlegette, hogy katona volt. Halálfejet viselt a kalapja mellett. Szegény, még eldudorászta azt az indulót is, a melynek éneklése mellett vonult a csatába a bécsi legio. Aztán elfogták a Windischgrätz csapatai, feladták rá a vértés uniformist s a gyűlölt, sasos zászló alatt kellett harczolnia azok ellen, akiknek sorai közt mint bajtárs küzdött azelőtt.

A kápolnai csatában összevagdalták s fölépülésétől kezdve annak a reakciónak ette a kegyelem kenyereit, a mely ellen egykor fegyvert fogott volt. Ugy látszik,

ez a visszás helyzet s az élet egyéb nyomorusága megzavarták belső egyensúlyát.

Amint emlékei az élet végső szakán kezdettek tisztulni: a kínzó, régi önvád feltámadt a lelkében. A régi forradalmár lelkiismerete elkezdett sajogni. Fájt a lelke újra, hogy bár kényszerítve, az *ügy ellen* harczolt. Mióta Kossuth közelében, Olaszország határán érezte magát: az a gondolat rögzött a lelkébe, hogy ő neki el kell hozzá menni, meggyónni, amit tett s feloldozást kérni. Utolsó perczében, a mikor már nem ismerte környezetét, amint elhomályosult szemei reám tekintettek, úgy szólt hozzám, mintha Kossuth Lajos lennék. Mint valami halálos bünt, úgy gyónta meg multját s bocsánatom kérte. Én megadtam neki. Megfogta kezemet s a mellére vonta: Köszönöm, kormányzó úr! Ha ön megbocsátott, Isten is megbocsát! Ezt mondta és nem szólt, nem lélezett többé. A teste Arcoban halt meg, de a lelke Turinból szállott le...

Másnap egész Arco ott volt, mikor földbe tettük az öreget: a legionáriust s a vasas németet. Egy koszorú volt a koporsóján. Magyarok tették rá, — megbocsátásuk jeléül.

TARTALOM.

	Lap
A megtorlás után	1
Hideg tűzhely	23
Élőképek	37
Egy pár báli czipő	51
A vér	61
Két távirat	69
Regény az éjszakában	77
A csábító	103
A férj nyugalma	111
Utazás Turinba	115

—

IVÁNYI ÖDÖN-től megjelentek a követ-
kező könyvek:

Elbeszélések, egy kötet, ára	1	frt.
Tarka lapok, elbeszélések, egy kötet, ára	1	¢
Egy könyv, elbeszélések, egy kötet, ára	1	¢
Tárczák, egy kötet, ára	1	¢
A püspök atyafisága, regény két kötetben, ára	2	¢

Megrendelhetők a szerzőnél.

Memor egy pipa dohányt.
1888

Memor de mine, elolvasni
csak nagy sükésigél.

